

Pomorstvo Rijeke dubrovačke

I dio

UDK 339.5+656.61(497.13)»DU«12/13«(093)

SADRŽAJ: (I. dio)

Rijeka dubrovačka (Ombla) nije samo predio izuzetne ljepote i arhitektonskih vrijednosti već je za sve vrijeme trajanja Dubrovačke Republike bila i značajni privredni potencijal, prije svega u pomorskom privređivanju i to u svim njegovim aspektima: ribarstvu, brodogradnji i nadasve plovidbi. Bavili su se, naravno, i poljoprivredom, jer je u starom Dubrovniku zemlja bila na izuzetno visokoj cijeni; — doslovno rečeno obrađivao se svaki pedalj plodnog tla — pa tako i u Ombli, ali i pored toga za Riječane je jedino more predstavljalo pravi dubrovački teritorij i njivu sa koje se žanje onako kako se po njome sije. A ovdje se moru davalo mnogo pa su od njega mnogo i imali. Propašću Dubrovačke Republike privređivanje je i ovdje nazadovalo, ali ne i plovidba, jer su stanovnici Omble i u vremenu kratkotrajne francuske i stoljetne austrijske vladavine uspjeli zadržati ranije stečene pozicije u pomorskom privređivanju i unaprijediti tu djelatnost do nivoa koji nije označavao samo stjecanje dobara već i opći kulturni i duhovni izraz, zahvaljujući pozitivnim tekovinama koje su vidjeli i prenosili iz svijeta u svoju Omblu, zbog čega se ovdje živjelo na većem kulturnom i privrednom nivou nego u drugim područjima dubrovačkog kraja.

x x x

Kada se danas, na temelju pisanih dokumenata i drugih saznanja u mislima oživi vrijeme od desetak stoljeća unatrag i kada unutar njega zaokružimo područje Rijeke dubrovačke u cilju ekonomske analize, a u prvom redu pomorskog privređivanja, otkriva se taj nadasve slikoviti predio i kao vrijedan privredni lokalitet zanimljiv zbog raznovrsnih privrednih djelatnosti koje su u okviru njega postojale i razvijale se. A posebno pomorstvo i ribarstvo, mada se i danas ponekad i piše i govori o »Riječanima«² kao o poljoprivrednicima, tu i tamo i ribarima a manje kao pomorcima, a oni su prije svega upravo to: taj djelatnosti više nego drugim zahvaljuju privredni prosperitet, preporod ličnosti i saznanja koja su im otvarala nove vidike izgrađujući nova shvaćanja o svijetu koji — zahvaljujući brodu — ni njima nije ni dalek ni nepoznat.

U pojedinim razdobljima historije ovaj predio — po rijeci koja kroz njega protiče — nazivan je različitim imenima: Arion,² Umbla,³ Umbula,⁴ Humbla, Ombla⁵ da se slavenski oblik Rijeka (dubrovačka) javi 1169 — 1170. Za stanovnike koji su živjeli uzduž njenih obala bila je jednostavno Rijeka⁶ i Rijeka ribarica (zbog obilja ribe u njoj), a za kanceliere Dubrovačke Republike, koji su ustrajno bilježili sve što se u Republici događa, bila je Ombla. Čitavo ovo područje, sva mjesta i sela na obje njene strane zvali su jednostavno Ombla i tako ih bilježili i u

knjige: rijetko su ih kada nazivali njihovim pravim imenima. . . izuzetak je predstavljao Rožat, ponekad Komolac a u kasnijim razdobljima još i Mokošica i Sustjepan (San Giorgio).

O tome kako su Dubrovčani došli u posjed ovog područja postoji pet različitih verzija.⁷ Kada su došli, nemoguće je također određeno kazati jer pojedini historičari, koji su obrađivali taj detalj, navode različite datume i događaje u rasponu većem od četiri stoljeća. Tako se navodi da je prema staroj dubrovačkoj kronici sačuvanoj u tzv. Anonimovim analima ovo područje godine 817. poklonio Dubrovčanima bosanski kralj Stjepan.⁸ Zatim se kaže da su Dubrovčani ovo područje dobili na dar 1050. godine od dalmatinsko-hrvatskog kralja Stjepana; nadalje da je Stjepan Vojislav, obnovitelj Srbije, oko godine 1040 — 1050. iz prijateljstva prema Dubrovčanima darovao im predio Rijeke dubrovačke;⁹ da je ovo područje već u IX stoljeću bilo komunalni teritorij Dubrovčana na kome su oni uzgajali vinograde i za koji su travunjskom i zahumskom knezu plaćali danak zvan »mogoriš«;¹⁰ da je prvobitni teritorij Dubrovačke Republike, zvan Astoreja, proširen tokom XIII stoljeća sa Župom dubrovačkom i primorskim pojasom Rijeke dubrovačke,¹¹ te da su nešto kasnije Dubrovčani proširili svoju vlast na čitavu Župu dubrovačku i Rijeku dubrovačku s granicama po vrhovima brda,¹² što se potvrđuje i u drugim napisima i navodi da je Zahumlje za vrijeme hrvatskog hercega Andrije 1198. godine graničilo sa Dubrovnikom »vrhovima brda iznad Rijeke dubrovačke,¹³ i tako dalje, da spomenemo samo neke od postojećih de-

¹ Zajednički naziv za stanovnike svih sela i mjesta na području Rijeke dubrovačke. Gdje god se u okviru ovog napisa nađe na naziv Rijeka to se odnosi jedino i isključivo na područje Rijeke dubrovačke.

² Dr Josip Lučić: Pseudo. Skilakov Arion i Rijeka dubrovačka. Anali JAZU VI—VII. Dubrovnik 1957. str. 117.

³ Isto.

⁴ Isto.

⁵ Isto. Prošlost dubrovačke Astoreje. Matica Hrvatska. Dubrovnik, 1970. str. 17.

⁶ Stanovnici Rijeke dubrovačke i danas nazivaju ovaj predio Rijeka. Valja razlikovati ovaj naziv od naziva Senjska Rijeka, odnosno Fiume, kako se ovaj grad u Hrvatskom primorju najčešće spominje i bilježi u arhivskim dokumentima bivše Republike Dubrovačke.

⁷ Dr J. Lučić: Prošlost dubrovačke Astoreje, str. 31.

⁸ Dr J. Lučić: Povijest Dubrovnika II. Historijski institut JAZU u Dubrovniku. Zagreb, 1973. g. str. 33.

⁹ Engel - Stojanović: Povijest Dubrovačke Republike, str. 21.

¹⁰ Dr Vinko Foretić: Povijest Dubrovnika do 1808. g. I. dio, str. 46.

¹¹ Prof. Zdravko Sundrica: Pelješki zbornik 1980. g., str. 76.

¹² Isto, str. 76.

¹³ Dr J. Lučić: Pelješki zbornik 1980. g., str. 19.

talja o tome. Međutim, dok se ne ustvrdi koji je od navedenih podataka (ili neki drugi) točan — na što nije tako žurno odgovoriti, važnije je da je ovo područje od najstarijih vremena bilo naseljeno. »U Dubrovačkom muzeju nalazi se jezičasti klin, koji pripada neolitiku, a u Močiljskoj špilji poviše Mokošice nađeni su ostaci lonaca neolitskog porijekla.«¹⁴ Stanovnici ovog područja bavili su se u početku poljoprivredom, mada ta djelatnost zbog relativno malih površina nikada nije dostigla željene razmjere. Vinogradarstvu je pridavan veći značaj, (navodno je i prvobitni naziv ovog područja »Umbula« nastao od »vimbula«, što je u vezi s vinom) pa se vinogradu spominju i u svim kasnijim razdobljima¹⁵ sve do naših dana kada se uništavaju i krče da se na tim površinama podignu stambeni objekti, što i sa historijskog i gospodarskog stajališta predstavlja nenadoknativ propust. Konfiguracija terena omogućavala je i uzgoj maslina. U Dubrovačkoj Republici ulje je uvijek bilo na cijeni: miljar ulja prodavao se za 33 dukata i 31 dinar. Primjera radi, 11. rujna 1582. g. kupovano je ulje na veliko po 36 dinara i 20 minca za starić.¹⁶ (Maslina bi i danas bila korisna kultura s obzirom na visoku cijenu ulja, ali i pored toga i maslinici ovdje doživljavaju istu sudbinu kao i vinogradi, zatim voćarstvo i drugo.) Ma koliko je Dubrovačka Republika bila tipično pomorsko-trgovački orijentirana u njoj se i zemlja mnogo cijenila i uzorno je bila obrađivana. »Ni prst zemlje nije bio zanemaren«, piše maršal Marmont u svojim »Memoarima«¹⁷ i dodaje: »da bi se povećala obradiva površina pravili su terase posvuda gdje je to bilo moguće«. Dokazi o tome zadržali su se na čitavom području Dubrovačke Republike sve do danas, pa i na području Rijeke dubrovačke, »gdje vlada nije samo davala smjernice agrarnoj proizvodnji već je i neposredno odlučivala što će se i gdje će se određena kultura sijati ili saditi.«¹⁸ A u godinama, kada bi se iznevjerile nade u uspješnu žetvu, vlada bi naredila (22. I 1326. g.) da seljaci moraju besplatno dobiti žito od svojih gospodara. I 1363. g. popisani su oni kojima je bio potreban ječam, a 1. IV 1364. g. odlučeno je da se podijeli po 3 stara ječma i stanov-

nicima Rijeke dubrovačke.¹⁹ Ali sve to ne znači da ovdje nije bilo i drugih zanimanja i zanata, te ribarstva i pomorstva. Naime, ugovor s Pizom od 13. 5. 1169. godine otkriva nam da su Dubrovčani u to doba, kao pomorski trgovci, već bili izašli iz Jadranskog mora u Sredozemlje²⁰ pa je realno pretpostaviti da je među posadama na tim brodovima bilo i Riječana kao najbližih stanovnika samom gradu Dubrovniku, pogotovo što i za njih vrijedi izreka usvojena snagom pravila »da jedino more predstavlja pravi dubrovački teritorij.«²¹

Rijeka dubrovačka je predio izuzetne ljepote u kome je izgrađeno najviše vlastelinskih ljetnikovaca velike arhitektonske vrijednosti kroz koje je »ostvaren možda najznatniji naš doprinos razvoju evropske umjetnosti.«²² O njoj su pisali mnogi velikani pera tokom minulih stoljeća nazivajući je »Brentom gospara Dubrovačkih«,²³ uspoređivali sa Provansom²⁴ i slično: ima tu i uobičajenog uljudnog laskanja, ali i bez toga teško je osporavati »ljudsko mjerilo ovih zdanja i njihovo prilagođavanje ambijentu što su najosnovnije vrednote dubrovačkog i uopće primorskog graditeljstva od devetog stoljeća do naših dana.«²⁵ Nekada ih je bilo preko četrdeset,²⁶ od čega

¹⁴ Dr J. Lučić: Prošlost dubrovačke Astoreje, MH Dubrovnik, 1970. str. 25.

¹⁵ Spominju ih mnogi autori: dr J. Lučić, dr Vinko Foretić, I. Stojanović; Filip de Diversis navodi da se u prvoj polovici 15. stoljeća u Rijeci dubrovačkoj na obim obalama nalaze krasni vinogradi i privatne kuće sa perivojima...

¹⁶ Liber Cons. Minoris, 56. 107'.

¹⁷ Maršal Marmont: Memoari, str. 102.

¹⁸ Dr J. Lučić: Konavoski zbornik I., str. 22.

¹⁹ Isto, Prošlost dubrovačke Astoreje, str. 112.

²⁰ Dr Vinko Foretić: Povijest Dubrovnika, I. knjiga, str. 41.

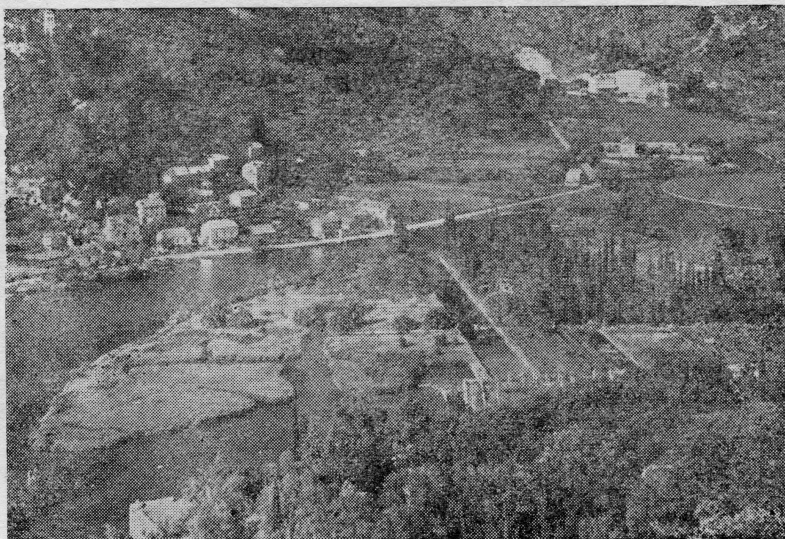
²¹ Maršal Marmont, Memoari, str. 102.

²² Dr Cvito Fisković: Dubrovački ljetnikovci i književnost (Baština starih hrvatskih pisaca) Split, 1978. str. 359.

²³ Josip de Offner, (Baština starih hrvatskih pisaca), str. 363.

²⁴ Maršal Marmont: Memoari, str. 57.

²⁵ Dr Cvito Fisković: Kultura dubrovačkog ladanja, Split, 1966. str. 10.

Rijeka dubrovačka početkom ovog stoljeća

ih je najveći dio danas u derutnom ili ruševnom stanju, sa orsanima ili njihovim ostacima, obručima suvremene izgradnje«, umjesto da se ta spomenička baština doličnije vrednovala. Neki od tih dvoraca detaljnije su obrađeni,²⁷ a ostali još uvijek čekaju svog kroničara. Ističe se češće i strateški značaj zaljeva Rijeke dubrovačke, za koju maršal Marmont kaže da »predstavlja unutrašnje sidrište u koje nailazno ne može prodrijeti nikakova pomorska sila«.²⁸ Pri toj izjavi maršal očito nije ponirao dublje u prošlost, jer je 6. kolovoza 1359. godine na područje Rijeke dubrovačke upao s vojskom humski knez Vojislav Vojinić; u vrijeme zategnutih odnosa Dubrovčana sa Turskom ovdje se krajem jula 1566. g. našao i Pijale paša sa svojom flotom: opljačkao je Lopud, Koločep i Daksu i usidrio se u Rijeci dubrovačkoj.²⁹ A i za vladavine samog Marmonta Ilirskim pokrajinama engleski ratni brodovi zalijetali su se u ovaj zaljev, a jednom su ušli i dublje u njega, sve do mlinova, tražeći od Martecchinia žito koje pripada državi.³⁰ I pored navedenih upada vlada Dubrovačke Republike također je pridavala znatan strateški značaj zaljevu Rijeke dubrovačke jer se češće nailazi na podatke o boravku ratnih brodova Dubrovačke Republike. Tako je 3. rujna 1331. Senat Republike Dubrovačke odlučio da naoruža i pošalje dvije lađe uz obalu Rijeke i Zatona, 8. lipnja 1647. godine upućena su dva ratna broda,³¹ dvije ormanice,³² u Oomblu i slično: pojavili su se vjerojatno hajduci, gusari, neki drugi neprijatelj ili opasnost, a Republika dubrovačka u takovim slučajevima ništa nije prepuštala slučaju. Postojale su i utvrde da se lakše brani i obrani ovo strateški važno područje pa se tako navodi utvrda u Rijeci 1311. g. na imanju Radoslauus de Quale, 1344. godine u vinogradu Dobre de Picurario, a 1363. g. utvrda je postojala i na Dragočinom dolu.³³ Briga o sigurnosti ovog područja bila je i jedna od dužnosti kneza u Rijeci dubrovačkoj. (koji se javlja prvi put u 13 stoljeću: 2. rujna 1284. g. izabran je knez kontrata Zatona i Rijeke. . .) S tim se podacima češće susreće i u kasnim razdobljima jer je »comes de Umbla«, biran najčešće za godinu dana, (Radoan, filius Osrien, comes Umble) uz plaću od sto perpera obavještavao stanovništvo na zborovima i o stanju sigurnosti na području Omble. (Održavanje takovih zborova spominje se još 1279. godine).³⁴

Međutim, područje Rijeke dubrovačke (Omble) vrijedno je i zanimljivo i sa drugih stajališta:

Na imanju koje je dubrovački plemić Savin, (u to vrijeme knez Dubrovnika) darovao benediktincima (iz Monte Cassina), oni su ovdje (u Rožatu) za vrijeme opata Oderizija IV (1123 — 1126. g.) osnovali samostan Svete Marije.³⁵ U tom samostanu nalazio se — pored drugih vrijednosti — i »Dubrovački misal«, (zovu ga i Rožatski) iz XII stoljeća u kome su zabilježeni i dubrovački crkveni napjevi kakovi se ne nalaze nigdje u Evropi.³⁶ Na obalama Omble, u plemićkim dvorcima, nikla su i druga vrijedna djela dubrovačke i naše kulture: Ivan Gundulić imao je u Rijeci dubrovačkoj svoju kuću »na vodi« (na obali Omble) u kojoj je — prema predaji — spjevao i »Osmana« i čitao prijateljima svoje stihove,³⁷ o. Pacifiko Radeljević preveo je ovdje Aristotova »Orlanda«,³⁸ i Appendini je u svojim radovima

isticao ljepotu Rijeke dubrovačke,³⁹ njemačka književnica Ida von Düringsfeld opisuje svoje dojmove u jesenjoj sjeti Rijeke dubrovačke,⁴⁰ latinist Brno Džamanjić spominje u svojim poslanicama mirne večeri u Kaboginom ljetnikovcu na Batahovini,⁴¹ pjesnik Đuro Hidža opjevao je izvor Rijeke dubrovačke u prvom od svojih latinskih »Razgovora«,⁴² u hladovini svog riječkog dvorca — koga je opjevao Đuro Ferić, poznati dubrovački pjesnik tog vremena — Marin Sorkočević okupljao je potkraj tridesetih godina 18. stoljeća učeno društvo, a 1747. godine, pod trijemovima tog istog dvorca, slušao je tumačenje Ruđera Boškovića o osnovnim crtama svog filozofskog sustava.⁴³ I poznati dubrovački komediograf Marin Držić rado je boravio u ovom kraju provodeći vrijeme u pisanju i odmoru kao i pjesnik Ivan Bizzaro koji se ljeti ovdje odmarao i pisao stihove,⁴⁴ da spomenemo samo poznatije. Bio je tu i ljetnikovac dubrovačkog nadbiskupa,⁴⁵ više vrijednih sakralnih objekata bratovština (od kojih se navodi sv. Spasitelja u Mokošici iz 1472. god,⁴⁶ sv. Stjepana u Sustjepanu: i drugih, a održan je ovdje u dvorcu Mata Đorđića u Mokošici (18. I 1814. g.) i posljednji sastanak »Dubrovačkog senata«⁴⁷ na kome je većina od 46-tero vlastele samo verbalno podržalo usvojeni program bez mnogo volje da se u praksi založi za njegovo oživotvorenje.

Nije samo Ombla jedino ukrašavala svojom bistrom vodom zeleni pejzaž kroz kojeg je protjecala, već je svojom snagom pomagala i ljudima. Sa jednog od izvora kod Šumeta Onofrio della Cava (1436. godine) kanalom (dugim 11,700 metara) doveo je vodu u grad (Dubrovnik) i time lišio Dubrovčane velikih briga oko snabdijevanja grada vodom, a godine 1472. zaključeno je u Vijeću umoljenih da se mlinovi,

²⁶ Nikša Vijolić: Šetnjom kroz Rijeku dubrovačku, Dubrovački horizonti br. 23. str. 114.

²⁷ Ivan M. Zdravković: Dubrovački dvorci, Srpska akademija nauka, Beograd 1951.

²⁸ Maršal Marmont: Memoari, str. 54.

²⁹ Toma Popović: Turska i Dubrovnik u 16. vijeku, Beograd 1973. str. 236.

³⁰ Protokol, 12. 10. 1813. g. str. 378.

³¹ Cons. Rog. 3, sv. 100, fo 103.

³² O ormanicama vidi dr J. Lučić: Pomorci i jedrenjaci Republike Dubrovačke, str. 239 i 241.

³³ Dr J. Lučić: Prošlost dubrovačke Astoreje, str. 110.

³⁴ Isto, str. 118.

³⁵ Dr J. Lučić: Povijest Dubrovnika II. dio str. 43. Isto i Dr Vinko Foretić: Povijest Dubrovnika do 1808. g. Knjiga I. str. 40.

³⁶ Taj se misal danas čuva u Bodleian Library u Oxfordu pod signaturom M S Canonici, Lit. 342.

³⁷ Zdenka Marković: Pjesnikinje starog Dubrovnika, Zagreb 1970. str. 77.

³⁸ Engel - Stojanović: Povijest Dubrovačke Republike, str. 465.

³⁹ Dr Cvito Fisković: Baština starih hrvatskih pisaca, str. 364.

⁴⁰ Isto, str. 365.

⁴¹ Isto, str. 379.

⁴² Isto, str. 377.

⁴³ Dr C. Fisković: Kultura dubrovačkog ladanja, str. 40.

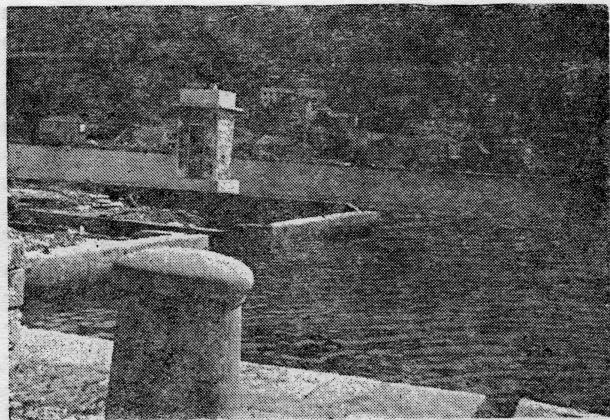
⁴⁴ Nikša Vijolić: Šetnjom kroz Rijeku dubrovačku, Dubrovački horizonti, br. 23. str. 118.

⁴⁵ Isto, str. 116.

⁴⁶ Isto, str. 119.

⁴⁷ Engel - Stojanović: Povijest Dubrovačke Republike, str. 307.

koji su se do tada nalazili u gradskom jarku, pre-
mjeste na izvor Omble.⁴⁸ Mlinova je ovdje bilo i ra-
nije: 18. III 1356. g. vlada je unajmila za 30. groša
na godinu Marinu de Gozze sve vode na izvoru Om-
ble, a 28. veljače 1317. Veliko vijeće odlučuje da se
dade voda u Ombli svim osobama koje žele preu-
zeti i napraviti mlin pod povoljnim uvjetima. . . (J.
Lučić: *Prošlost dubrovačke Astoreje* str. 99.) . . . sna-
ga rijeke pokretala je i velike batove u kovačnici
bakra u Ombli (battirama in Ombla) od 1504. do
1522. godine kada postoje podaci o njenoj proizvodnji
i djelovanju,⁴⁹ u Komolcu djelovale su radionice za
bojenje platna (Tenturija). . . spominje se i bro-
dogradnja u Rijeci dubrovačkoj a posebno u Bataho-
vini;⁵⁰ izrađivane su i kamene kugle za topove: Rije-
čanin Maroje Ostojić, kamenar, i Gružanin Vlahota
Antunović su u studenom 1529. god. obećali Niku
Kristovu Kabužiću, vlastelinu dubrovačkom, četrde-
set kamenih kugla za brodske bombarde.⁵¹ Riječani
su i inače poznati kao kamenari: kamen se lomio i
u Rijeci gdje mu se u samom kamenolomu davao
grubi oblik, a zatim otpremao u mnoge dijelove Re-
publike za razne gradnje. . . tako se navodi da će
»Nallscus de Umbola dovesti 20. VII 1325. godine u
Pile 200 lapides actos ad murandum«,⁵² poznat je i
klesar iz Omble Pobrat (Pobracius de Umbola« (1306
— 1321. g.) i drugi, a u drugoj polovici 13. stoljeća
i izvjesni Radoje iz Rijeke dubrovačke, a zatim Stan-
cius, Blaž i Ciprijan,⁵³ dok u veljači 1526. godine na-
lazimo podatak da su Dinko Ranjina i ostali nad-
stojnici za izgradnju grušskog brodogradilišta sklopili
ugovor sa zidarom Matkom Jakobovičem iz Omble
za izgradnju brodogradilišta na općinskom zemljiš-
tu: . . . »sva ta gradnja treba biti sazidana velikim,
lijepo tesanim i dobro spojenim kamenjem«, iz čega
proizlazi da je bio dobar majstor.⁵⁴ Od ostalih zanata
bilo je dosta postolara, mlinara i drugih sve do zla-
tara: navode se Petrus aurifex, filius Rasteni de
Ombla (1328. g.) i Demetrius, filius Luche de Umbola,
aurifex, (1339.)⁵⁵ zatim trgovci i predstavnici, među
kojima je poznatiji Lovro Ivanov Milutinović iz Ko-
molca u Rijeci dubrovačkoj: na smjeni 16. i 17. sto-
ljeća bavio se u Londonu trgovinom i posredničkim
poslovima i bio poznat u tadašnjem poslovnom svi-
jetu, ali je postao poznatiji po skandalu i prone-
vjeri (12.000 dukata) što je dalo dosta glavobolje i
Dubrovačko Republici i Engleskoj dok oštećeni tr-
govci nisu bili obeštećeni na zadovoljavajući način.⁵⁶

Bavili su se i skelarenjem na rijeci Ombli: skelarilo se
stalno na Batahovini i Mokošici; pravo skelarenje
pripadalo je općini i ona ga je davala u najam pu-
tem natječaja u vremenu od 1 do 5 godina: 1322.
godine najam je iznosio 40. perpera; 1346. g. 21. per-
per; 1351. god. petnaest perpera i tako redom,
nekad više nekad manje prema broju inte-
resenata, kojih, čini se, nije manjkalo, jer je — kako
se navodi — to bio unosan posao. (Godine 1730. Pe-
tar Škaprlenda zakupio je pravo za prijevoz broda-
ricom preko Omble-Diversa de Foris 34/150. str. 165)
A vršili su i prijevozničke usluge: imali su manje
barke koje su služile za rad, prijevoz materijala i
unajmljivanje. . . Milos Ivanovich de Umbola, Nico-
la de Papacia et Priboe de Umbla spominju se kao
prvi njihovi vlasnici⁵⁷ a time, vjerojatno, i prvi bro-
dari na ovoj rijeci i preteče razvijenom pomorstvu
koje je u kasnijim razdobljima prošlosti bilo ovdje
prisutno. Dabome, bavili su se i poljoprivredom:
zemlja je u starom Dubrovniku uvijek bila na ci-
jeni pa drugačije nije bilo ni u Rijeci dubrovačkoj:
solad zemlje (zlatica) koštala je 1316. godine 7 per-
pera, a cijena vinograda (1278, 1279. g.) bila je šest
puta skuplja od zemlje.⁵⁸ Slično je bilo i sa masli-
njacima: sve do naših dana (pa i u njima) ulje je
artikal koji je na cijeni⁵⁹ pa se zalihe ulja smatraju
kao i korisno uložena gotovina. I naravno, bavili su
se više od svih drugih poslova ribarstvom i pomors-
tvom: Filip de Diversis u svom »Opisu Dubrovnika«

⁴⁸ Lukša Beritić: *Dubrovački vodovod*, Anali JAZU VIII—IX, str. 106.

⁴⁹ Dragan Roller: *Dubrovački zanati* u 15. i 16. st. str. 107.

⁵⁰ Dr Josip Luetić: *Mornarica Dubrovačke Republike*, Dubrovnik 1962. g. str. 39.

⁵¹ Dr Cvito Fisković: *Prilog o naoružavanju dubrovačkih brodova* u 16. st., Anali JAZU VI—VII, Dubrovnik 1957—1959. g. str. 207.

⁵² Dr J. Lučić: *Kamenarstvo i zidarstvo*, Anali X—XI, str. 148.

⁵³ G. Čermošnik: *Kancelarijski i notarski spisi 1278—1301*, Beograd 1932. g. str. 65.

⁵⁴ Dr C. Fisković: *Pravilnik bratovštine, dokumenti o gradnji i ostaci brodogradilišta u Gružu*, »Beritićev zbornik«, Dubrovnik 1960. str. 118.

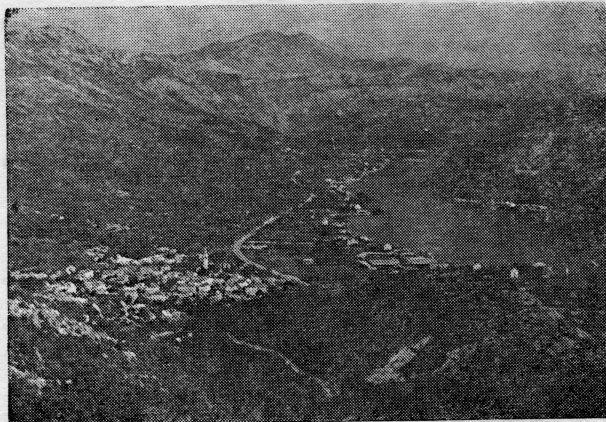
⁵⁵ Dr J. Lučić: *Grane privrede u dubrovačkoj Astoreji*, Anali X—XI, Dubrovnik, 962—63. str. 159.

⁵⁶ V. Kostić: *Dubrovnik i Engleska 1300—1650*. g. Beograd 1975. g. str. 309.

⁵⁷ Dr J. Lučić: *Grane privrede u dubrovačkoj Astoreji*, Anali X—XI. str. 156.

⁵⁸ Isto, str. 138.

⁵⁹ *Liber Cons. Minoris*, 56, 107'.

Mokošica

(iz godine 1440. na str. 13) piše i o Riječanima navodeći »da obrađuju vinograde i love ribu«, a na drugom mjestu u istom djelu (str. 34) opisuje ih kao »snažne i dobre veslače (pomorce?) i strašne borce mačem«.

Nekoliko stoljeća kasnije Mokošičanin Pjerko Bona Luković u svojoj satiri »Proversiji Rijeke dubrovačke« također je pisao o Riječanima, ali ih ne oslikava u tako svijetlim tonovima.⁶⁰

Ma koliko da su stanovnici Rijeke dubrovačke u privrednom smislu najviše upućeni na rijeku i more, podaci o njima kao ribarima nisu brojni. Razlog tome nije jednostavno utvrditi: po navodima nekih autora ribarstvo je Riječanima bila dopunska djelatnost; arhivski podaci tvrde da je Rijeka dubrovačka za vrijeme Dubrovačke Republike bila rezervat na koga su se odnosile posebne odredbe što je ograničavalo ribolov na njenim vodama (pored Rijeke dubrovačke rezervati su bili i uvala Bistrina, Stonski kanal i Mljetska jezera); nadalje se navodi da je na razvoj ribarstva utjecao intezivan promet brodova i brodica u ovom produgom i uskom zaljevu. a također (i prije svega) često mijenjanje odluka Dubrovačke Republike u vezi sa ribarstvom u ovom rezervatu, što nepovoljno utječe na razvoj svake djelatnosti, a posebno se štetno odražava u ribarstvu. Jer, ribar — kao i pomorac — ne postaje se preko noći: potrebni su dugi deceniji (pa i stoljeća) dok se stvori volja, ljubav za taj posao, upozna i zavoli more i stvori osjećaj sigurnosti za kontinuitet u razvoju, budući često mijenjanje navika uznemiruje ljude i utječe na njihova opredjeljenja. I još nešto: zbog toga što je Rijeka dubrovačka bila rezervat, Riječani su bili upućeni da odlaze u ribolov relativno daleko izvan svojih voda što je nesumnjivo imalo stanovitog održaja na njihova opredjeljenja da se intenzivnije bave ribarstvom. A na donošenje ili mijenjanje tih odredbi ribari (kao i svo drugo izvangradsko stanovništvo) nisu mogli izravno utjecati jer nisu spadali u neposredni populus Dubrovnika.

Prvi ribari na Omblu (zabilježeni u notarskim knjigama) bili su Iuancus i Marince. Zatim slijedi dugo razdoblje u kome se ne susreću podaci o ribarstvu na Omblu; navodi se samo da se »uz more ribari i vodi obalni promet u Rožatu«,⁶¹ da »Riječani živu obrađujući vinograde i loveći ribu«⁶² i drugi uopćeni detalji od kojih mnogi nemaju potvrdu u arhivskim izvorima već su u pomanjkanju njih kazivanja i prepričavanja o tome prihvaćena kao »historijske činjenice«. Međutim, ono što se potkrepljuje dokumentima jest da je Dubrovačka Republika donijela više odredbi o ribanju uopće, a za Rijeku dubrovačku posebno, od kojih su značajniji oni »da je knez imao sam pravo ribati na Omblu 15. dana prije Božića, nadbiskup isto na Veliku srijedu, lokumski opat osam dana prije blagdana Sv. Benedikta, a knežev vikar osam dana prije sv. Tri kralja«.⁶³ Ako je knezu ili nadbiskupu u ostalim razdobljima trebalo ribe poslao bi ribare da je ulove; — platio bi im (dobro) i dao im ribe. To im nije predstavljalo posebnu teškoću jer mnogi autori u raznim vremenskim razmacima uvijek navode da je Ombla bila bogata ribom, čemu su pogodovale česte zabrane ribanja u njoj. Tako se navodi da je vlada Dubro-

vačke Republike zabranila 14. veljače 1516. godine ribanje u Gornjoj Rijeci, — samo je knez ili nadbiskup mogao dopustiti ribanje uz stanovite uvjete. A zabranila je ribarima da ribare i oko mlinova na Rijeci dubrovačkoj »da ih ne unište«.⁶⁴ Zabrane ribanja u Dubrovačkoj Republici nisu se odnosile samo na rezervate: i u gruškoj uvali bilo je dosta ribe pa je vlada i tu regulirala ulov. . . 19. rujna 1521. godine zabranila je da se u gruškoj uvali lovi riba, jednako kao i u Zatonu, da ne dođe do prelova. U kasnijim razdobljima, čini se, bilo je slobodnije ribati u Omblu, pa se susreće sa podacima da se riba sa šabakom i traktom.⁶⁵ Ribari iz Omble love vlastitim mrežama, ali ih ponekad i iznajmljuju (jer su mreže i tada bile jako skupe),⁶⁶ pa odlaze ribati izvan svojih voda. Tako se navodi podatak da je izvjesni Matko Šiša iz Omble »ostao dužan od ribanja sa našom mrežom godine 1762«,⁶⁷ itd, sličan je slučaj i sa Markom Azalijom, također iz Omble koji je »godine 1770. ostao dužan od ribanja«,⁶⁸ ribali su pojedinačno ali i udruženi⁶⁹ što sve na određeni način upućuje da je ribarstvo na Omblu, za vrijeme trajanja Dubrovačke Republike, bilo prisutnije nego je do sada o tome objelodanjeno, pa ostaje da se i dalje traga za arhivskim izvorima ne smatrajući do sada rečeno i napisano svršenim poslom.

Za vrijeme francuske okupacije Dubrovnika u dostupnim arhivskim spisima i protokolima iz tog vremena nismo naišli ni na jedan podatak koji bi govorio o ribarstvu na Omblu, a malo je podataka i iz prvih godina austrijske vladavine: ponoseni slavom vojničkih uspjeha malo su vodili računa o razvoju i probicima privrede na ovom području uopće, a posebno pomorske, pa se u statistike rijetko unose podaci o tim djelatnostima. Međutim, dolaskom Francuza u Dubrovnik prestali su važiti propisi što ih je donosila Dubrovačka Republika pa tako i oni o ribarstvu: u to vrijeme Ombla nije više rezervat. Po njoj se slobodno riba, najčešće na plovuću ribu velikim šabakama i potegačima, ali i »pod dokes« i malim šabakama izvan Omble, na gore. Koliko je u to vrijeme točno bilo ribara u Omblu i sa kakovom ribarskom opremom nemoguće je određeno kazati,

⁶⁰ Boro Kamić: Mokošička jedra, »Naše more« br. 3—4, 1982. str. 159.

Ovih nekoliko navoda o Omblu nije sve što se o njoj može i ima kazati. Ali kako to nije tema ovog rada (već pomorsko privređivanje Rijeke dubrovačke) spomenuto je izneseno samo kao podsjetnik kakovu je ulogu i značaj imalo ovo područje u životu Dubrovačke Republike (kao i u kasnijim razdobljima) te kao uvod u razmatranje razvoja ribarstva, brodogradnje i posebno pomorstva kao najznačajnijih djelatnosti putem kojih je ovaj kraj osiguravao svoj privredni (a time i svaki drugi) razvitak i prosperitet.

⁶¹ Dr Lučić: Povijest Dubrovnika II. dio, Zagreb 1973. str. 119.

⁶² Filip de Diversis: Opis Dubrovnika, str. 13.

⁶³ Statut I, 10, 18, 26, 27, 29.

⁶⁴ Dr J. Lučić: Anali X — XI, str. 150.

⁶⁵ Diversa de Foris 34/161. str. 53. God. 1742.

⁶⁶ Podaci se nalaze zabilježeni u jednoj knjižici nepoznatog vlasnika (vjerojatno trgovca) koju sam pronašao na Šipanu a koja se sada nalazi kod mene. U njoj se navodi za mrežu cijena od 71,50 colonaria, (str. 3).

⁶⁷ Isto, str. 21.

⁶⁸ Isto, str. 23.

⁶⁹ Isto, str. 36.

(jer na takove podatke nismo naišli i pored upornog traženja) ali po nekim indicijama se čini da ih je bilo više: naime »sindaco di Ombla«, Kravarović, moli vlasti u Dubrovniku za dozvolu »da njegovi općinari mogu ribati danju u uvali Omble do Dakse i Zafona opskrbljeni jednom potvrdom od zdravstva za straži pokazati.«⁷⁰ A i jedan izvještaj iz prvih dana austrijske vlasti u dubrovačkom kraju, sastavljen 23. siječnja 1815. god. navodi podatke o plovnim jedinicama što su služile za prijevoz tereta u malo obalnoj plovidbi ali i za ribanje, pa kaže da su stanovnici selâ oko Rijeke dubrovačke imali 15 barki, a za barku »Peiora« (nosivosti 3 tone i posadom od sedam članova) vlasništvo Stjepana Pehovca iz Omble izričito se navodi (1823. g.) da je namijenjena za ribanje,⁷¹ jednako kao i barka »Pliscaviza« (nosivosti 3 tone i posadom od sedam članova) vlasništva Iva Rusića iz Omble.⁷² Zabilježili smo i podatak (također iz tog razdoblja) da je Ivo Bojanović iz Omble, barkom (»Tabigna« (3 tone velikom i posadom od sedam članova) doplovio iz Dalmacije sa teretom pribora za ribanje (ordigni da pesca),⁷³ a Antun Bojanović iz Omble je barkom »Posigiotto« (pet tona velikom i posadom od sedam članova) odveo iz Gruža za Šibenik ribarske mreže,⁷⁴ što upućuje na zaključak da se što dalje ribarstvo u Omblu u ovom razdoblju razvijalo sve više. Takav se zaključak stječe i na osnovu kazivanja starijih Riječana o ribarstvu na Omblu sredinom proteklog stoljeća:** kao vlasnici šabaka navode se u Sustjepanu Drago Marinović, Vlaho Marinović i Miho Kuničić (koji je imao malu šabaku i s njom ribao za vlastite potrebe), u Mokošici Miho Bojanović, u Obuljenom Niko Milutinović te Božo i Vlaho Škaprlenda i u Drginjama Pero Božanja i Ivo Šišić, koji su ribali velikim prostricama. A kada se znade da je za rad sa velikom šabakom potrebno i do desetak ljudi, nije teško izračunati da se u tom razdoblju ribarstvom u Omblu bavilo oko sedamdesetak ljudi, čemu treba pridodati još i one koji su ribali sa prostricama, pod dokes i druge načine, pa i određeni broj žena koje su plele i krpile mreže. Ta brojka približno odgovara i kasnijim službenim podacima: sredinom stoljeća i kasnije u pomorske publikacije⁷⁵ bilježe se podaci o barkama, a početkom ovog stoljeća (1900. g.) i o ribaricama... registriranih barki je sve više (barche numerate e di allibo), a raste i broj ribarica i ribara: tako je 1900. g. u Omblu 114 registriranih barki i 11 ribarica sa 48 ribara,⁷⁶ da u godini 1913. (posljednjoj u kojoj je izašao spomenuti godišnjak) budu zabilježene 134 barke i 23 ribarice sa 66 ribara.⁷⁷ Taj uspon u ribarstvu Rijeke dubrovačke prekinuo je prvi svjetski rat: za vrijeme njegova trajanja nema zabilježenih podataka o ribarstvu na Omblu, ali po navodima starosjedilaca** ribarska aktivnost ni tada nije prestala, iako je u nekoliko smanjena. A kada su se, poslije završetka rata i nakon smjene vlasti, ponovno počeli bilježiti podaci o ribarstvu i pomorskom privređivanju,⁷⁸ u Rijeci dubrovačkoj stanje se nije mnogo izmijenilo: Ombla nije rezervat, broj »označenih lađa i čamaca« se prepolovio (55 čamaca sa 60 članova posade), dok se broj ribarica (19 ribarica sa 38 ribara) tek neznatno smanjio. Kao poznatiji ribari iz tog razdoblja navode se u Dračevom selu Miho Kresić — Cilić; u Obuljenom Antun, Milo i Ivan Milutinović; u Mokošici bra-

ća Žarak (Nikolica, Mato i Antun), zatim Marko Muhoberac te Ivo i Nikola Bojanović i u Sustjepanu Marko Buratović — »Kovač«, Drago Marinović sa sinovima Mihom i Dragom te Aleksa Šašo. U slijedećim godinama to stanje varira: 1928. g. ima 20 ribarica sa 69 ribara i 60. barki i čamaca označenih brojem,⁸⁰ 1929. g. broj ribarica smanjen je na devet sa 26. ribara, a broj barki označenih brojem povećan je na 67,⁸¹ isti broj je zabilježen i u godini 1930.,⁸² u slijedećoj 1931. godini navodi se detalj da je pri Lučkoj kapetaniji I. reda u Dubrovniku osnovano Lokalno ribarsko povjerenstvo čiji je jedan od članova Dragoje Marinović iz Omble,⁸³ a prvi put se odvojeno navode i podaci o ribaricama u pojedinim mjestima Rijeke dubrovačke: u Mokošici ima 8 ribarica sa 30 ribara, u Sustjepanu 9 ribarica sa 26. ribara, u Rožatu 3 ribarice sa šest ribara i tako redom za sve slijedeće godine da se u 1939—1940. godini zabilježi da u Obuljenom ima jedna ribarica na motor sa dva ribara i šest ribarica na vesla i jedro sa 30. ribara, u Mokošici sedam ribarica sa 28 ribara, u Sustjepanu dvije ribarice sa deset ribara i u Rožatu četiri ribarice sa osam ribara,⁸⁴ što je sveukupno uzevši ujedno i najveći broj ribara i ribarica u Rijeci dubrovačkoj u godinama između dva rata. Od drugog svjetskog rata na ovamo ribarstvo na Omblu spalo je na vrlo niske grane, toliko nisko da ga je po dalekosežnosti posljedica teško uspoređivati sa bilo kojim razdobljem u prošlosti. Rat je na razvoj mnogih djelatnosti stavio točku od čega nije bilo pošteđeno ni ribarstvo (u Rijeci dubrovačkoj), a u poslijeratnim godinama tek u Pomorskom godišnjaku Ministarstva pomorstva FNRJ⁸⁵ iz 1954. g. nalazimo prve podatke o ribarskoj djelatnosti u Rijeci dubrovačkoj: u Rožatu ima jedan

⁷⁰ Protokol, 30. XII 1815. str. 656.

⁷¹ Dr Ivo Perić: Dubrovačko pomorstvo u 19. i 20. stoljeću, Zagreb 1984. g. str. 24.

⁷² Isto, str. 32.

⁷³ Isto, str. 33.

⁷⁴ Giornale delle Partenze per mesi... dell'anno 1834. 21. VIII 1834. red. br. 494.

⁷⁵ Giornale degli approdi o provenienze marittime, 27. X 1833. g. red. br. 383.

⁷⁶ Annuario Marittimo del Lloyd Austriaco od 1850. do 1913.

⁷⁷ Isto, godina 1900. i 1901.

⁷⁸ Isto, godina 1913.

** Podaci označeni ovim znakom (**) dobiveni su od g. Mata Badelja, vrijednog mokošičkog brodograditelja koji pamti mnoge detalje iz prošlosti svoga rodnog kraja i koji ih je za ovaj napis sa zadovoljstvom ispričao.

⁷⁹ Pomorski godišnjak Ministarstva saobraćaja Kraljevine SHS. Stanje koncem 1926. g. I. godišće, str. 137.

⁸⁰ Isto, II godišće, str. 175.

⁸¹ Isto, III godišće, str. 165.

⁸² Isto, IV godišće, str. 183.

⁸³ Isto, V. godišće, str. 53 i 189.

⁸⁴ Isto, XIII — XIV godišće, str. 229 i 231.

⁸⁵ Prvi broj Pomorskog godišnjaka Ministarstva pomorstva FNRJ obuhvaća razdoblje od 1941. do 1951. godine da bi se kako piše u predgovoru — na taj način ostvario kontinuitet sa predratnim razdobljem i istovremeno unijeli novi materijali koje ranija izdanja nisu sadržavala. Tokom slijedećeg razdoblja nastavljeno je s izdavanjem Godišnjaka pomorstva i rečnog saobraćaja Uprave pomorstva i rečnog saobraćaja FNR Jugoslavije, ali samo do godine 1959. kada je prestao izlaziti ovaj vrijedni izvor podataka pomorskog i riječnog privređivanja u nas.

ribarski čamac na vesla, u Mokošici pet ribarskih barki od kojih jedna na motor, u Sustjepanu jedan ribarski čamac na vesla i to je sve! (ostalih barki ima ukupno 95). Takvo stanje ostalo je uglavnom i u slijedećim godinama s tim što su u nekoliko ribarica ugrađeni motori.⁸⁶ Ni mogućnost školovanja ribarskog kadra nije utjecala na opredjeljenje mladih Riječana da se bave ribarstvom. Jer, od školske 1952/53. godine kada je Ribarski tehnikum iz Zadra pripojen dubrovačkom Pomorskom tehnikumu (kao poseban ribarsko-obrazovni odjel) među malim brojem polaznika (završilo ga je samo 15 đaka) nalazimo jedino Tomislava Bušlje iz Komolca (Ombla) kao đaka trećeg razreda.⁸⁷

Ukratko: Rijeka dubrovačka u odnosu na ribarstvo u svemu je dijelila i dijeli sudbinu našeg ribarstva uopće, a to je u prosjeku kilogram ribe po stanovniku, što nas stavlja na jedno od posljednjih mjesta po potrošnji svježe morske ribe u Evropi. I tada i sada. Razlog je poznat: nestimulativni propisi i nedovoljna ulaganja u razvoj ribarstva, kako u općim

tako i u lokalnim okvirima. Koliko su ta ulaganja bila i ostala skromna bilo bi pravo čudo da je zaostalo i primitivno postalo značajno i rentabilno.

I još jedan detalj: Rijeka dubrovačka je (ponovno) proglašena zaštićenim krajolikom i ribarskim rezervatom, što u uvjetima današnjih promijenjenih uvjeta življenja i privređivanja na njenim obalama (stambene izgradnje, slijevanja otpadnih voda u nju i drugog) jedva ima ikakovog smisla, pa je i to još više utjecalo na interes za razvoj ribarstva u ovom kraju u tolikoj mjeri da su — mjereno nekadašnjim proporcijama — ribarstvo, ribari i bogatstvo ribom ove rijeke ostali samo u priči i lijepoj uspomeni po preživjelim oznakama jednog (pravilnog) odnosa prema ovoj rijeci koja je (jedino) u cjelokupnosti svih sadržaja dobivala i imala svoju pravu vrijednost.

⁸⁶ Godišnjak Pomorstva Uprave pomorstva i rečnog saobraćaja FNRJ za godinu 1956. str. 200. U Rožatu jedan, u Mokošici tri.

⁸⁷ Dubrovačko pomorstvo. U spomen 100-godišnjice Nautičke škole u Dubrovniku, str. 92.

„LUKA DUBROVNIK“ DUBROVNIK

Gruška obala bb

Telefon: 23-350; Telex 27567 YU LUKADU

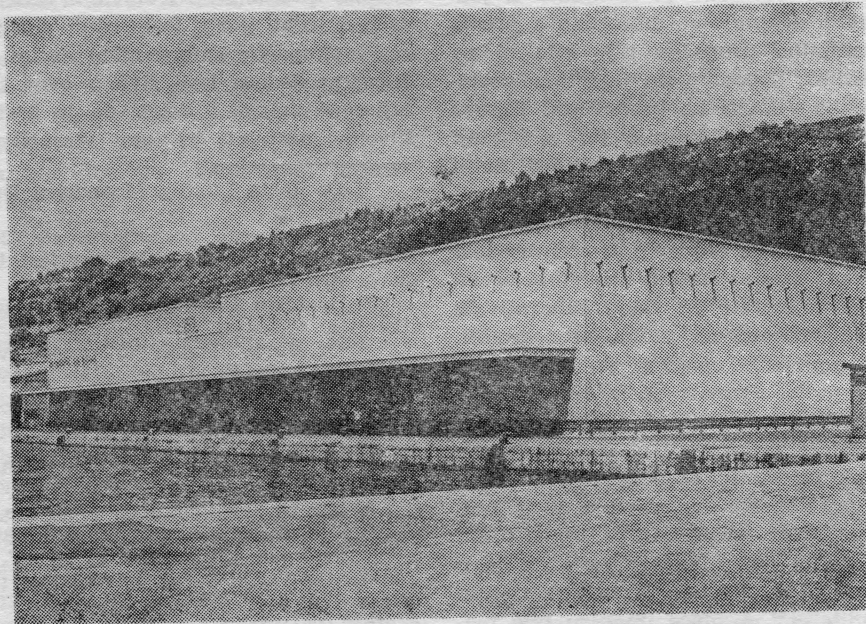
Brzovjav: LUKA DUBROVNIK

RASPOLAŽE:

Vlastitim zatvorenim i otvorenim skladištima, hladnjačom, dizalicama, traktorima, autoliftovima, kamionima i drugom lučkom mehanizacijom.

OBAVLJA:

Utovar i istovar brodova za robu namijenjenu uvozu, izvozu, tranzitu i razvozu — Spediciju robe u razvozu — Održava i izgrađuje obale. Pruža kompletan servis jahtama.

Specijalizirano rashladno skladište (hladnjača), kapacitet 3000 m², za smještaj južnog voća, smrznute robe i ostalih lakopokvarljivih prehrambenih proizvoda

Kao sa ribarstvom slično je i sa brodogradnjom u Rijeci dubrovačkoj: brodograđevni zanat važan je u svim područjima uz more, u Dubrovniku je to (vjerojatno) jedan od najstarijih zanata, sačuvano je u dubrovačkom arhivu dosta ugovora za gradnju brodova i nabavci drva za gradnju broda, navode se mnoga mjesta uz more u Dubrovačkom kraju gdje su građeni brodovi, pa i na otocima (nadasve na Šipanu) i slično (vidi S. Vekarić u Pomorski zbornik br. 1. str. 465) ... odnosi se sve to na kraj trinaestog i četrnaestog stoljeća od kada se ta aktivnost može lijepo pratiti i iz dokumenata, ali ne i za Rijeku dubrovačku: izvornih podataka je jako malo. Pojedini autori navode da su u 16-tom stoljeću postojala i djelovala brodograđilišta u Rijeci i u Batahovini.⁸⁸ Konjunktura koja je u 16. i 17. stoljeću bila prisutna u dubrovačkom pomorstvu uvjetovala je da se — osim u Gružu — brodograđilišta podignu i u drugim mjestima Dubrovačke Republike (navode se brodograđilišta u Zatonu, Suđurđu, Slanom, Lastovu, Brsečinama, Lopudu, Cavtatu, Stonu i u Brocama kraj Stona) gdje su se izgrađivali i popravljali manji brodovi. (U Suđurđu i u Slanome pored manjih izgrađivani su i brodovi veće nosivosti). Podaci navode da je godine 1690. na Lastovu sagrađen galijun »Santissimo nome di Giesù« od 24. kara nosivosti; 1692 godine u Brsečinama je sagrađen patachio »Santa Anna« od 41. kara nosivosti; godine 1694. u Šipanu je sagrađen fregadone »San Nicolò« od 25 kara nosivosti i drugi,⁸⁹ da prestankom konjunktura najveći dio ovih brodograđilišta prestane sa radom, među kojima i škveru u Rijeci dubrovačkoj. Jer, u jednom nabrajanju brodograđilišta u 17. stoljeću u Republici dubrovačkoj ne navode se brodograđilišta u Ombli.⁹⁰ Isto tako nismo uspjeli pronaći ni bilo kakove druge podatke o njima: brodograđitelji su u Dubrovačkoj Republici imali svoje bratovštine, ali njihova pravila nisu sačuvana zbog čega se općenito malo znađe o radu i radnim odnosima, pravima i dužnostima brodograđitelja. Radilo se, kako je istaknuto u jednom ugovoru iz 1512. godine »po čitav dan a prema običaju«,⁹¹ pa vjerojatno drugačije nije bilo ni na ovim brodograđilištima, pogotovo što je njihov postanak uvjetovala velika potreba za brodovima. Takovo radno vrijeme zadržano je i kasnije jer u predaji postoji izreka da su »brodograđitelji u Rijeci radili od izlaska do zalaska sunca.**

Za brodograđitelje u starom Dubrovniku poslala je bilo uvijek dosta iz razloga što su svi veći brodovi trebali imati brodskog meštra (nekad na većem brodu i nekoliko njih), a zatim što je vlada zabranjivala gradnju i popravke brodova na tuđim brodograđilištima kad god bi zaprijetila opasnost da dubrovački navozi ostanu bez posla. Poznate su o tome odluke Dubrovačke Republike iz sredine 16. i 17. stoljeća,⁹² a i sami brodograđitelji protestirali bi kod vlade ako bi ih se zapostavljalo i dovodilo brodograđitelje izvana (Korčule i drugih mjesta), što sve ukazuje da je brodograđiteljski zanat bio favoriziran i konjunkturan posao. S obzirom na to iznosi se mišljenje da je u dubrovačkoj državi u 16. stoljeću bilo oko stotinu majstora brodograđitelja.⁹³ A plaće im nisu bile male: prema jednoj vijesti iz 1512. godine nadnica jednog majstora iznosila je 4 2/3 dubrovačkih dinara, kalafati su primali deset dinara dnevno, a drvodjelci

oko osam dinara. Kasnije su brodograđiteljska primanja još više porasla pa se 1590. godine navodi dnevna nadnica od 16 dinara,⁹⁴ što je sve moralo stimulirati i stanovnike Omble da se bave ovim poslom.

Ali i prije spomenutog razdoblja neosporno je da je u Rijeci dubrovačkoj bilo brodograđitelja jer je i intenzivan promet na ovoj rijeci — posebno od kada je glavnina mlinarske privrede u Republici ovdje locirana — uvjetovao prisustvo većeg broja plovniha objekata, čiji su vlasnici bili i Riječani, a to je opet uvjetovalo postojanje određenog broja brodograđitelja koji su vršili popravke na tim plovnim objektima. Kako su to bile manje brodice (londrus, ladia i barka) lako su se izvlačile na kraj pa nisu trebala posebna brodograđilišta ni posebna oprema za njihovo izvlačenje i porinuće. (Sličan je slučaj i danas: ima više Riječana, brodograđitelja po zvanju, koji se brodogradnjom bave kao dopunskom djelatnošću i na jezičcima zemlje uz rijeku i sprudovima što ih je nanijela rijeka, na improviziranim brodograđilištima, grade i popravljaju čamce i barke). I još jedan detalj: budući su Riječani u neposrednoj blizini Dubrovnika, a nemaju velike zemljišne posjede, oni su se nužno uklopiti u gradsku privredu: ovdje susrećemo ljude svih djelatnosti kao i u gradu, mnogo više nego u drugim područjima bivše Republike, ovdje nema oštre granice između gradske i vangradske privrede, pa se s pravom može pretpostaviti da je u razvijenoj dubrovačkoj brodogradnji bilo i brodograđitelja iz Omble. Riječani su poznati i kao pomorci, vlasnici i zapovjednici znatnog broja brodova raznih tipova i veličine za koje su im pored mornara, gvardijana, nostroma i drugih brodskih zvanja bili potrebni i brodski meštri i kalafati. O tome svjedoče i podaci iz popisa brodskih posada (Ruoli de Bastimenti HAD 56—9) na polovini dvaju stoljeća, od 1744. i dalje do kraja Dubrovačke Republike, među kojima su Vicko de Tores,⁹⁵ Luka de Tores⁹⁶, oba kalafati iz Omble, zatim brodski meštar Ivan Kuničić iz Sustjepana⁹⁷ i drugi ... tu je i jedan poziv francuskih vlasti (u vrijeme francuske okupacije Dubrovnika) »svim kalafatima i izrađivačima jedara koji žive u ovoj komuni« (Rijeci),⁹⁸ zatim se navodi i detalj da je barka na vesla »San Nicolò«, nosivosti tri tone, vlasništvo Iva Grgurevića

⁸⁸ Dr Josip Luetić: Mornarica Dubrovačke Republike. str. 38

⁸⁹ Dubrovačko pomorstvo. str. 200.

⁹⁰ Građa za pomorsku povijest Dubrovnika. Knjiga 3. str. 33.

⁹¹ Dr-Josip Luetić: Mornarica Dubrovačke Republike. str. 40 — 41.

⁹² Dr Jorjo Tadić: O pomorstvu Dubrovnika u 16. i 17. stoljeću. Dubrovačko pomorstvo. str. 167 i dalje.

⁹³ Isto, str. 169.

⁹⁴ Isto, str. 170.

⁹⁵ Ruoli de Bastimenti 56—9 HAD. 3. knjiga god. 1775. str. 92v.

⁹⁶ Isto, 4. knjiga. god. 1778. str. 84.

⁹⁷ Isto, 4. knjiga. god. 1778 i 1780. str. 98.

⁹⁸ Protokol 1813—1814 od 29. IV. 1813. g. str. 177.

Za kalafatavanje barki potrebna je tzv. kašeta od kalafata i u njoj nekoliko dlijeta od kalafata, macola, škatula za mazanje dlijeta, stupe i to je sve. Za popravke potrebno je nešto više alata: 2 — 3 razne blanje, pila obična i od volta, šegac, svrlići, čekić, klješta, ašeta, ašun, sjekira te staža i murio za senjavat madijere.

iz Rijeke dubrovačke, sagrađena 1805. godine u Rijeci dubrovačkoj, a i u predaji postoje kazivanja o brodograditeljima iz prošlih (austrijskih) vremena u Rijeci dubrovačkoj.** Navode se Antun Kapetanić i Antun Simović — »Pečar« iz Sustjepana; nisu imali svoja brodogradilišta već su barke popravljali i kalafatavali kod vlasnika po Rijeci. Za razliku od novogradnji, za popravke barki nije potrebno mnogo brodograditeljskog alata niti brodograditelji moraju biti vezani uz vlastiti škver, zbog čega su mnogi brodograditelji i ostali zaboravljeni jer ih službena statistika nije vodila kao obrtnike.** A što se tiče detalja iz vremena o kojima smo i sami svjedoci, podaci navode da je 1923. godine u Sustjepanu sagrađena jahta »Hvar«, vlasništvo Zaninović Mata pok. Ivana iz Cavtata.⁹⁹ Zapravo, to je pet metara dugi kuter sa pomoćnim motorom od pet konjskih snaga, ali službena statistika ga bilježi i vodi kao jahtu pa ga shodno tome i mi bilježimo kao prilog kontinuitetu u izgradnji manjih brodica u Ombli. U godini 1930. u službenom glasilu navodi se Cvijeto Kapetanić iz Sustjepana kao vlasnik škvera na kome je zaposlen jedan brodograditelj i jedan šegrt,¹⁰⁰ slijedeće godine ne nalazimo ga u popisu brodograditelja,¹⁰¹ a 1932. godine u društvu je sa brodograditeljem Matom Krile na lapadskom škveru.¹⁰² Slijedeće godine (1933) otvorio je škver u Sustjepanu Cvijeto Donatović:** radio je on, tri meštra sa Korčule i dva šegrt... sagrađene su tri barke i izvjestan broj vesala da iduće (1934) godine otvori škver na »Ponti od žala« u Mokošici, površine 320 metara četvornih na kome je u početku ostao isti broj zaposlenih:¹⁰³ prvi brod koji je popravljen na tom škveru zvao se »Festina lente**, manji plovni objekat nosivosti oko 15 tona, zatim su sagrađene četiri barke, popravljeno 17 jedrenjaka i 9 čamaca u ukupnoj vrijednosti od 78 tisuća dinara. Nešto kasnije (1939. g.) Donatoviću se pridružio Cvijeto Kapetanić: ova dva brodograditelja posebno izdvajamo zbog njihove uloge u obnovi brodogradnje u Rijeci dubrovačkoj: škver Donatovića i Kapetanića brzo se razvijao preuzimajući i veće poslove: 1939. g. početa je gradnja jednog broda od 160 tona, slijedeće godine ugovorena je gradnja i drugog broda iste veličine (što nije realizirano zbog ratnih prilika), izgrađene su četiri londre nosivosti oko tri i po vagona svaka za plovidbu po Skadarskom jezeru i tako dalje. Sagrađen je (1938. g.) i motorni jedrenjak »Nada«, veličine 15 BRT¹⁰⁴ i vršene druge usluge dok početak rata (drugi svjetski rat) nije usporio započeti razvoj. Međutim, škver je i dalje radio, nastavivši djelatnost i u poslijeratnom razdoblju kao Zadruga brodogradilišnih radnika u Mokošici. Škver je proširen i prilagođen mogućnostima izgradnje drvenih brodova do 60 BRT i vršenje popravaka, u godini 1953. djelatnost je označena gradnjom i popravcima drvenih brodova do 150 tona nosivosti te svih vrsti čamaca¹⁰⁵... u godini 1955. brodogradilište zapošljava 21 radnika... poslovi se i dalje množe pa je u 1957. godini zaposleno 26 radnika s mogućnošću gradnje brodova do 400 tona uz gradnju svih vrsti čamaca¹⁰⁶ na čemu se uglavnom zadržava i u kasnijem razdoblju. U tom vremenu sagrađeni su ovdje drveni motorni jedrenjaci »Bogutovac« (1954. g. do 15 tona nosivosti) i »Jug« (1957. g. od 35 tona), temeljito rekonstruiran drveni m/b Graditelj« (1953

g.), izgrađena su od drva dva broda za prijevoz putnika »Skala« i »Zrinski« (1971. g. od po 51,60 BRT svaki), rekonstruiran m/j »Olipa«, izletnički turistički jedrenjak »Argolis« i drugi, vrši se i remont željeznih brodova, među kojima su najčešće brodovi obalne plovidbe »Atlantske plovidbe« iz Dubrovnika, izletnički brodovi »Atlasa« i drugi, a razvijene su i druge djelatnosti koje prate brodogradnju. Kontinuitet u brodogradilišnoj vještini u Ombli traje i danas na ovom istom brodogradilištu, mada mu u posljednje vrijeme ne cvatu ruže dijelom zbog depresije na tržištu brodskih vozarina, stabilizacionih procesa koji se vrše u privredi zemlje i drugog, ali i zbog vlastitih propusta zbog kojih su visoke cijene usluga ispraznile mokošičke navoze.

Sve ovo što je ovdje navedeno sitne su pojedinosti ali u nedostatku potpunijih i one u nekoliko zaokružuju sliku o aktivnosti stanovnika Rijeke dubrovačke u brodograđevnoj djelatnosti i doprinose da se o tom poslu sada znađe nešto više nego se do sada znalo.

Međutim, o brodarstvu u Ombli podataka je mnogo više koji snagom dokumenata potvrđuju da pomorstvo u Rijeci dubrovačkoj nije označavalo samo stjecanje dobara već i opći kulturni i duhovni izraz zahvaljujući pozitivnim tekovinama koje su vidjeli i prenosili iz svijeta u svoju Rijeku zbog čega se ovdje živjelo »na nešto većem kulturnom i privrednom nivou« nego u nekim drugim krajevima drevne Republike.

Od kada su se ljudi nastanili na obalama rijeke i mora od tada, na ovaj ili onaj način, počinje i plovidba, pa drugačije nije ni sa Rijekom dubrovačkom tim prije i više što je i konfiguracija ovog terena upućivala njene stanovnike na prijevoze morem kao na najbrži i najjeftiniji put: s jedne i druge strane visoko se uzdižu brda sa strmim padinama, posebno na jugozapadu, tako da su i sela i mjesta na ovom području relativno blizu mora (isključujući Šumet i Petrovo selo), a neka, kao Sustjepan, Čajkovići, Komolac, Rožat i Mokošica na samoj obali ili nedaleko od nje. S obzirom na to realno je pretpostaviti da su imali i plovne objekte, u početku manje nosivosti, što potvrđuju i kasniji arhivski dokumenti. Navodi se da se u Rijeci dubrovačkoj »vodi obalni promet u Rožatu«,¹⁰⁷ da se pomorstvom najviše bave pučani¹⁰⁷ i slično, a to se sve odnosi na dvanaesto stoljeće. Vlasnici tih malih brodica za lokalni promet su razni obrtnici kojima brodice služe za rad, prijevoz materijala i slično, ali ima jedinaca koji, osim što sami plove, također i unajmljuju barke¹⁰⁹ » za određeni novčani iznos, za sudjelovanje u dobiti i na druge načine«, kao Milos

⁹⁹ Pomorski godišnjak za 1934. godinu. VIII godišće. str. 158 — 159 Ministarstva saobraćaja kraljevine Jugoslavije.

¹⁰⁰ Isto, god. 1930. IV. godišće. str. 217.

¹⁰¹ Isto, god. 1931. V. godišće.

¹⁰² Isto, god. 1932. VI. godišće.

¹⁰³ Isto, god. 1936. X. godišće. str. 282.

¹⁰⁴ Godišnjak pomorstva (Uprave pomorstva i rečnog saobraćaja FNRJ.) za god. 1958. str. 100 — 101.

¹⁰⁵ Isto, god. 1957. str. 460.

¹⁰⁶ Isto, god. 1957. str. 590 — 591.

¹⁰⁷ Dr Josip Lučić: Povijest Dubrovnika II dio. str. 119.

¹⁰⁸ Isto,

Iuanovich de Umbola, Nicola de Papacia i Priboe de Umbla. Ali upuštali su se i u veće trgovačke poslove pa se tako za izvjesnog Manu (Mane filius Yuani de Umbola) kaže da se 9. rujna 1330. g. udružio »in collegantia« sa drugim pojedincima i da je samo u 1337. g. uložio 1.000 pp.¹¹⁰ Ne navodi se u koju je svrhu udruživao sredstva, jednako kao što se ni u novčanim transakcijama tog razdoblja u kojima se spominju i stanovnici Omble (Rossinus Matei de Umbla, Priboe de Thoerdoe de Umbla, Demetrius f. Luche de Umbola i drugi)¹¹¹ ne kaže u koje su svrhe posuđivali i udruživali novac. Ali kako se među imenovanim nalazi i već spominjani Priboe de Umbla (kao vlasnik barke) može se pretpostaviti da su ta sredstva (ili jedan dio) plasirana i u pomorsku djelatnost. Jer, smjerovi privredne ekspanzije ovog područja stalno vode na more i djelatnosti koje su u uskoj vezi sa pomorskom djelatnosti pa vjerojatno nismo daleko od istine ako ustvrdimo da se već tada naziru u Omblu počeci organiziranijeg bavljenja pomorskim djelatnostima, a plovidbom posebno. Naime, već u najstarijem sačuvanom zakonu Dubrovačke Republike, poznatom Dubrovačkom statutu iz 1272. godine (u VII knjizi koja regulira pomorsko pravo) spominje se i Rijeka dubrovačka kao luka... »Tota Umbola (Ombla, Rijeka dubrovačka) usque ad aquam que dicitur Curvella (današnje Petrovo selo) est unus portus... Totum Juncetum (Šumet) est unus portus... To su po svemu sudeći bila više prikladna sidrišta nego luke u klasičnom smislu (što ističe i Ante Marinović u Pomorskom zborniku« br. 1. str. 423) ali i kao takova vrijedna su spomena. Što kasnije sve češće se susreće sa podacima o lučkim aktivnostima u Omblu, — o prijevozu crijepa posebnim barkama do odredišta na obali, zatim barka za prijevoz vapna, — i mlinari su morali imati jednu barku za dovoz žita, a 11. XI 1313. g. naređeno je da vlasnici mlinova i mlinari moraju imati dvije barke u mlinovima, svaka nosivosti preko 45 stara. Prema odredbi od 1. XII 1323. g. mlinari su bili dužni odvoziti u Dubrovnik i dovoziti žito svojim barkama.¹¹² U lokalnim okvirima susretale su se za vrijeme berbe barke za prijevoz grožđa i mošta iz vinograda,¹¹³ barke za prijevoz vina¹¹⁴ i druge terete: terete su prevozili sami proizvođači vlastitim plovilima ali i POSEBNI PRIJEVOZNICI. U međuvremenu XIV stoljeće unosi u brodogradnju i znatne promjene što se posebno očituje u zamjeni vesala jedrima.¹¹⁵ A kada se znade da Dubrovčani nikada nisu zaostajali u primjeni novina u svojoj trgovačkoj floti sasvim je razumljivo što u njoj, već u to vrijeme, plove i veći brodovi,¹¹⁶ (taride, koke) prikladnijih i ekonomičnijih manevarskih sposobnosti zbog upotrebe jedra i samo jednog kormila »osovinskog sistema«.¹¹⁷ Ali i manji plovni objekti doživljavaju određene promjene u svojoj konstrukciji i opremi pa im vesla sve češće služe samo kao pomoćni pogon.¹¹⁸ Navodi se da 1399. godine Mileta Kosović iz Zatona gradi barku Pjerku Lukareviću »ad modum brigantini« dugu sedam sežanja,¹¹⁹ a spominju se i drugi tipovi jedrenjaka. Naime, u to vrijeme, u stvari, i počinje razdoblje trgovačke flote jedrenjaka, koji se u daljem razdoblju sve češće susreću i u dubrovačkoj trgovačkoj mornarici a time i u knjigama tadašnje dubrovačke administracije pa se događaji u pomorstvu ovog kra-

ja mogu pratiti potpunije nego u ranijim vremenima. Ali i pored toga u to vrijeme ne nalazimo pomorce iz Rijeke dubrovačke kao vlasnike jedrenjaka niti se susreću na putovanjima izvan Jadrana: Ombla se, istina, i dalje spominje kao pristanište brodova (ad ripam maris Umble... ad marinam in Umbola) ali tu najvjerojatnije pristaju brodice što plove u lokalnom prometu. Naime, u to vrijeme vlastela vode glavnu riječ u vodećim privrednim djelatnostima (trgovini, plovidbi, brodogradnji) pa su rijetki pučani koji su se u to vrijeme afirmirali kao brodovlasnici, pogotovo kada je riječ o brodovima veće nosivosti. (Viđenijih pučana-brodovlasnika bilo je u to vrijeme petnaestak u čitavoj Republici Dubrovačkoj, ali među njima ni jedan nije iz Rijeke dubrovačke.)¹²⁰ Taj se odnos unekoliko mijenja u slijedećem (15) stoljeću: Dubrovčani stalno unapređuju svoju pomorsku privredu »isključujući što je više moguće svaki utjecaj tuđeg kapitala na dubrovački pomorski život« pa domaći brodari iz redova građanskih i pučkih porodica dobivaju svoju šansu: oni postaju ne samo zapovjednici već sve više i vlasnici i suvlasnici brodova. I u ovom razdoblju navodi se dvadesetak građanskih i pučkih obitelji koje su se afirmirale u pomorstvu, ali među njima ne prepoznamo ni jednu iz Omble. Tek krajem stoljeća i sredinom idućeg (16) kada dubrovački kraj doživljava svoj najjači ekonomski i kulturni procvat, na brodovima dubrovačke zastave u slobodnoj plovidbi susrećemo i pomorce iz Omble, što dalje sve više, što im donosi velike koristi. Od tada pa na ovamo (uz razne prilike i neprilike) sve do propasti Republike oni su prisutni u pomorskom privređivanju u svim vidovima (i kao zapovjednici, i članovi posada, brodovlasnici i vlasnici udjela u pojedinim brodovima) u tolikom obimu da se bez pretjerivanja može kazati da su stanovnici Rijeke dubrovačke važni sudionici u svim fazama dubrovačkog pomorskog života. A i nakon propasti Dubrovačke Republike, u austrijskim vremenima, stanovnici Omble su se — uz stanovnike Koločepa — najprije i najbolje snašli u složenim prilikama pomorskog privređivanja u ovom kraju, ne samo u prvim godinama već i kasnije, sve do početka drugog svjetskog rata, pa se ističu i kao zapovjednici i vlasnici i suvlasnici brodova. To smo ustvrdili na temelju vlastitih arhivskih istraživanja u dostupnim dokumentima Histojskih arhiva u Dubrovniku i manjim dijelom objavljenih materijala raznih autora iz ovog područja, tako da ubuduće valja stanovnike

¹⁰⁹ Isto. Grane privrede u dubrovačkoj Astoreji (do u polovinu XIV stoljeća.) Anali JAZU X—XI. Dbk. 1962—63. str. 157.

¹¹⁰ Isto,

¹¹¹ Isto, str. 159.

¹¹² Isto, str. 150.

¹¹³ Isto, str. 155.

¹¹⁴ S. Vekarić: Vrste i tipovi dubrovačkih brodova.

¹¹⁵ Isto: Vrste i tipovi dubrovačkih brodova 14. st. Anali JAZU 10 — 11. str. 19.

¹¹⁶ Isto, str. 20. i 21.

¹¹⁷ Dr. Jozo Luetić: Pomorci i jedrenjaci Republike Dubrovačke. str. 19

¹¹⁸ S. Vekarić: Vrste i tipovi brodova Dubrovačke Republike. str. 28. i 33.

¹¹⁹ Isto, str. 34.

¹²⁰ Dr. J. Luetić: Pomorci i jedrenjaci Republike Dubrovačke. str. 18.

Rijeke dubrovačke uvažavati kao impozantnu snagu od otprilike jedne osmine ukupnog broja dubrovačkih pomoraca u vrijeme kada ih je najviše bilo, što je detalj koji rječitro govori i sam za sebe.

Brodari iz Omble sredinom tog 16. stoljeća najčešće prevoze terete za talijanske luke Jadranskog mora s brodovima tipa brigantin (najbrojnijim među dubrovačkim prekooceanskim jedrenjacima tog vremena) i nava¹²¹ (najsigurnijem tipu jedrenjaka) s kojima su dubrovački pomorci od 15. stoljeća nadalje (do 19. st.) obavljali pomorsko-trgovačke zadatke ploveći po Jadranu i Sredozemnom moru, ali i dalje, iz čega se može zaključiti ne samo da u ničemu nisu zaostajali za drugim brodarima iz Republike Dubrovačke već su po broju tih plovih jedinica prednjačili pred drugima. Među prvim brodarima iz Omble koji tim brodovima plovo za talijanske luke susrećemo kapetana Pava Matkova (ne vodi se koji teret vozi ili po njega ide) i kapetana Bara Braili iz Omble koji zapovijeda navom »S. Cristoforo e Santa Cristina« na putu za Messinu.¹²³ Ostale zapovjednike iz Omble, njihove brodove i rute kojim su plovili u ovom razdoblju bilježimo redom kako su uneseni u službene dokumente:

— brigantin kojim zapovijeda kapetan Pavo Matkov (ponovno) plovi za Veneciju s teretom kože;¹²⁴

— nava »S. Giovanni Battista«, pod zapovjedništvom kapetana Pava Petrova (detto Scobaglia), plovi iz Dubrovnika za Napoli;¹²⁵

— brigantin patrolna Vicka Lukova s teretom kože plovi iz Omble za Veneciju;¹²⁶

— brigantin kapetana Nika Markovića s teretom butarga (ikre) plovi za Anconu;¹²⁷

— brigantin kapetana Nikole iz Omble (ne navodi se prezime) također plovi iz Dubrovnika za Anconu s teretom butarge (što je osigurano uz rizik od pet posto);¹²⁸

— brigantin patrolna Vice Lukova plovi iz Omble s teretom za Veneciju (ne navodi se koji teret nosi);¹²⁹

— kapetan Martin Nikolin iz Omble sa svojim brigantinom vozi kožu za Barlettu,¹³⁰ kuda u isto vrijeme plovi i brigantin kapetana Martina Marinova iz Omble sa teretom voska;¹³¹

— brigantin kapetana Martina Martinova iz Omble susreće se i 3. siječnja 1570. god. s teretom kože na putu za Veneciju. Vrijednost tereta osigurao je Anto Franov Ferro u ime Nikole Radova i Miha Petrova uz rizik od pet posto;¹³²

— brigantin kapetana Luke Franova iz Šumeta plovi s teretom kože za Anconu;¹³³

— barka patrolna Djurka plovi iz Omble (di S. Stephanno) za Albaniju, u Lješ i natrag, sa teretom tekstila koga je osigurao Stjepan Gradić;¹³⁴

— barka patrolna Marka Jákova iz Omble plovi po žito u Bojanu (Lješ) i natrag;¹³⁵

— fregata (brz jedrenjak veličine do 300 tona) pod zapovjedništvom Marina Mihova iz Omble plovi za Anconu;¹³⁶

— nava »S. Nicolò«, kojom zapovijeda kapetan Antun Florio iz Omble osigurava Marin Darsa uplatom od 100 dukata (ne navodi se ni teret ni određište);¹³⁷

— nava »S. Maria delle Neve«, kojom zapovijeda kapetan Ivan Kuničić iz Omble plovi na Siciliju, a zatim u Siriju, (ne navodi se po kom poslu);¹³⁸

Potrebno je ovom prilikom napomenuti da je prema registru plaćenih redovnih godišnjih pristojbi u sastavu dubrovačke trgovačke mornarice na kraju ovog i početku slijedećeg stoljeća bilo oko 125 jedrenjaka izvanjadranske plovidbe¹³⁹ pa nije teško — na osnovu iznesenog — uočiti doprinos brodarka iz Omble u toj floti i izvršenim plovidbenim poslovima.

Međutim, »krajem 16. a naročito u prvim decenijama 17. stoljeća došlo je do opadanja dubrovačke pomorske trgovine u dugoj i slobodnoj plovidbi izvan Jadranskog mora. Tada dubrovački brodovlasnici svoje brodove povlače u Jadran i istočni mediteranski bazen«,¹⁴⁰ gdje uz ostalo susrećemo i pomorce iz Omble, koji plovo, da tako kažemo, na brodovima srednje veličine, kakovi u ovom stoljeću i prevladavaju u dubrovačkom pomorstvu.

— Pero Ivanov iz Omble, vlasnik fregate (koja je sada usidrena u luci Dubrovnik) daje svoj brod u najam Matu Gradiću za putovanje u Barlettu gdje će dobiti nalog od Iva Gledevića i Antonia Sali da otplove u Bari i Molfettu gdje će u Gradićeve bačve ukrcati devet miljara ulja za Dubrovnik. Vozarina je utanačena sa tri škuđe za jedan milijar ulja. A ako prekorači utanačeno vrijeme ukraja tada nadplaćuje jedan dukat dnevno.¹⁴¹

— nava »S. Maria de Rogiato de Ombla et S. Giovanni Battista«, kojom zapovijeda kapetan Ivo Antunov iz Omble, priprema se za plovidbu izvan Jadrana pa se osigurava za 6 mjeseci uz osam posto;¹⁴² Put ga vodi na Siciliju (Trapani) po teret soli za Dubrovnik;¹⁴³

— Patrolna Frano Ivanov iz Župe Dubrovačke unajmljuje svoju barku Michele di Paulo i Vlahu Božidarovu iz Omble za putovanje u Pugliu odakle će dovesti »neke njihove terete«. Najam za barku iznosi 14 skuda, vlasniku 4 i po skude a svakom mornaru također po četiri i poskude uz pokriće svih troškova barke i posade;¹⁴⁴

¹²¹ Isto, str. 227 i 293.

¹²² Noli e sicurtà: 56—1, str. 2. fo 165. god. 1565.

¹²³ Isto, fo 167. god. 1565.

¹²⁴ Isto, sv. 2. fo. 165v 22. XII 1565. g.

¹²⁵ Isto, sv. 3. fo. 24. 7. VI 1566. g.

¹²⁶ Isto, sv. 3. fo. 190. 28. V 1567. g.

¹²⁷ Noli e sicurtà: 56 — 1b. sv. 1. fo. 214v 18. I. 1571. g.

¹²⁸ Noli e sicurtà: (Notariae) 56 — 1a, sv. 7. fo. 42v 11. I. 1571. g.

¹²⁹ Isto, 56 — 1b, sv. 2. fo. 33. 21. IV 1571. g.

¹³⁰ Isto, 56 — 1b, sv. 3. fo. 63. 7. VIII 1572. g.

¹³¹ Isto, fo. 69v.

¹³² Isto, 56 — 1a, sv. fo. 21. 3. I 1572. g.

¹³³ Isto, 56 — 1., sv. 9. fo. 104v 10. VI 1573. g.

¹³⁴ Isto, sv. 15. fo. 151v 18. XII 1581. g.

¹³⁵ Isto, sv. 17. fo. 249 17. V 1584. g.

¹³⁶ Isto, sv. 17. fo. 200v 1584. god.

¹³⁷ Isto, sv. 23. fo. 201 1589. god.

¹³⁸ Isto, sv. 32. fo. 125 11. XII 1595 i fo. 197 od 1596. godine.

¹³⁹ Dr J. Luetić: Pomorci i jedrenjaci Republike Dubrovačke. str. 32.

¹⁴⁰ Građa za pomorsku povijest Dubrovnika. Knjiga 3. str. 10.

¹⁴¹ Noli e sicurtà: 56 — 1. sv. 41. fo. 29. od 9. VI 1600. g.

¹⁴² Isto, 56—1, sv. 41. fo. 228 1. XII 1600. g. Isto i sv. 44, fo. 237v od 3. VII 1603. g.

¹⁴³ Isto, sv. 42. fo. 66 od 3. I 1601. g.

¹⁴⁴ Isto, sv. 43. fo. 45 od 17. IX 1601. g.

— kapetan Ivo Antunov iz Omble, zapovjednik nave »S. Maria di Rogiatto et S. Giorgio Battista« osigurava se za putovanje Dubrovnik — Trapani (Sicilija i natrag;¹⁴⁵ (vjerojatno po sol i ako se to posebno ne navodi);

— fregata patruna Stijepa Matkova iz Omble sa teretom kože plovi za Anconu. (Teret kože osigurao je Ivo Klačić u vrijednosti od 2.000 dukata);¹⁴⁶

— kapetan Pasko Vlahov Grgurević dao je u najam Ivanu Minci, Luki Palombo i Jaku Pelegrinu svoj galijun, — otplovit će u Monte san Angelo po drvo za Gruž;¹⁴⁷

— kapetan Tomo Vlahanović, zapovjednik i vlasnik galijuna, plovi u Valonu, zatim Carigrad i Anconu;¹⁴⁸

— kapetan Niko Mažibradić (iz Omble?) zapovjednik nave »S. Maria di Rosario a S. Giovanni Battista« plovi iz Gruža u Anconu;¹⁴⁹

— nava kapetana Mažibradića plovi za Levant po žito;¹⁵⁰

— barka patruna Mata Čoglevića iz Šumeta prevozi konje (14 konja) za Barlettu;¹⁵¹

*Die 20. Decembris 1566.
Col' nome di Dio, a buon viaggio, guadagno, e salvamento,
Matteo di Gio: Caramunda, portaracento con ogni migliore
modo, s'assicura, e vuole essere assicurato & tutta quella
soma di denari, che da i mercatori assicurati sarà dichia-
rata, e sopra i cordouani, che di conto e ragione sua
sono di già stati caricati; sopra il Bergantino di Paolo di
matteo di Omble, nel porto di Ragusa, fatto reggiamo &
detto Paolo, o Agualung altro detto patron reggiamo,
volendo che la presente sea una compra; e che s'intendi
essere comiziata, dal giorno di S. Maria de' fiore a 20. di
dicembre & fino a detto Bergantino; col' suddetti cordouani
sara' a buon' salvamento arrivati a Venetia, e saranno tutti
quelli n' etera, senza alcuno dolo e mancamento di car-
ricati; non volendo esser tenuto a risbarco di nio alcuno;
il quale a ragione di ... s'assicura e
vuole essere assicurato da ogni caso, fencolo, e in-
fortunio, diuro, e sumaro, punitivo, e punitibile,
maggiore, e minore, d'acqua, da fuoco, da
gl'io n' mare, da rapazzole di Aruci, e di Hericia,
da ruffioni, e anata, di Hani, Galere, furto,
e d' altri legni armati, e disarmati, e da ogni altro
e qualunq' caso, fencolo, e infortuno, che di detti
cordouani intraveri potesse, non ne cozzando, gl'io
ponendo gli assicuratori n' luogo suo, quando se sequite
alcun' male o danno; di quando si il detto Bergantino
co' i suddetti, e i suddetti cordouani, per la durata il suo
viaggio navigare & tutta quattro i venti, ad Orana, poggia-
nardi, adietro, a destra, e a sinistra, e de' riva*

Faksimil isprave kojom Mato CARAMUNDA osigurava vrijednost tereta kože ukrcao u brigantin pod zapovjedništvom kap. Pava Matova iz Omble u dubrovačkoj luci. Teret se prevozi u Veneciju. (HAD. Noli e sicurtà 56-la, sv. 2, f. 165v, 22. prosinca 1566.)

— Nikola Božov iz Omble osigurao je teret slane ribe za Brindisi u fregati kapetana Iva Glavinje;¹⁵²

— kapetan Marulin Mažibradić iz Omble (?), zapovjednik galijuna »S. Paolo« plovi za Albaniju po teret za Napoli;¹⁵³

— Pavo Vickov i Vido Markov (ić?) iz Omble osiguravaju teret slane ribe koji su ukrcaji u fregatu kapetana Matije Barbijerića da je prevezu u Brindisi. Na povratku, u toj luci, ukrcaat će teret za Dubrovnik;¹⁵⁴

— Pavo Vickov Ciglin (Zighlin) iz Omble »patrone proprietario« fregate, osigurava teret u tom brodu koji se pod zapovjedništvom kapetana Ivana Cvjetkova vraća iz Barlette u Dubrovnik;¹⁵⁶

— isti osiguravatelj (Ciglin iz Omble) osigurava teret slane ribe u galijunu kapetana Mata Puzinovića (»detto Bjeliš«) koji plovi za Carigrad odakle će dovesti teret za Dubrovnik;¹⁵⁶

— Pavo Vickov Ciglin iz Omble osigurava teret kože i novac što je za njegov račun ukrcao u Carigradu u galijun njegova vlasništva kojim zapovijeda kapetan Bjeliš... plovi za Livorno i Gjenovu;¹⁵⁷

— Grgo Radov iz Omble (Mokošica) patrun barke, iznajmljuje je Greima Zorziju Raftopolu i Jako Siculi: s njima i njihovom robom otplovit će u Veneciju. Mornari na barci su Jako Jerov iz Lozice, Marin Cvjetkov iz Mokošice i Ivo Famengo iz Gruža;¹⁵⁸

— Mato Veseličić, suvlasnik regate, kojom zapovijeda patrun Ivo Andrijin iz Mokošice, osigurava se za razdoblje od šest mjeseci;¹⁵⁹

— Marko Lanzalo (Lanzallo) i Stijepo Tonkov iz Mokošice otplovili su (sa) barkom i novcem u Budvu gdje će otkupiti roblje od turskih gusara;¹⁶⁰

— Jero Mihov Sorgo, koji uređuje mlin u Omblu, osigurava dva para »macini di molini« (mlinski kamen) koji su ukrcaji u Anconi da se prevezu u Omblu;¹⁶¹

— Pasko Šiljić iz Mokošice, patrun pedotine »S. Anna« plovi u Barlettu po žito i ulje;¹⁶²

U prikazanom razdoblju broj putovanja brodara iz Omble ne čini se velik. Ali slika se u mnogome mijenja kada se znade da su godine između 1667. do 1695. najkritičnije razdoblje u dubrovačkoj plovidbi¹⁶³ zbog teškoća u kome se našlo mediteransko pomorsko

¹⁴⁵ Isto, sv. 42. fo 38. od 31. I 1601. g. Zabilježeno je više putovanja ovog broda pa i 3. VII 1603. g. 56—1, sv. 44, fo 237v.

¹⁴⁶ Isto, sv. 44. fo. 34v — 35 od 9. VII 1602. g.

¹⁴⁷ Isto, sv. 44. fo 54 od 9. VIII 1602. g.

¹⁴⁸ Isto, sv. 45. fo 149 god. 1604.

¹⁴⁹ Isto, sv. 45. fo 133 v od 26. IV 1604. g. Susreće se više puta na plovidbenim zadacima. Tako i 29. 4. 1610. g. 56—1, fo 237.

¹⁵⁰ Isto, sv. 49. fo 76 od 20. veljače 1609. g.

¹⁵¹ Isto, sv. 49 fo 121v od 27. V 1609. g.

¹⁵² Isto, sv. 50. fo 155v 1613. god.

¹⁵³ Isto, sv. 50, fo 176, god. 1613.

¹⁵⁴ Isto, sv. 52, fo 253, od 25. II 1617. god.

¹⁵⁵ Isto, sv. 54, fo 29, od 1. X 1618. god.

¹⁵⁶ Isto, sv. 54. fo 116v od 12. VI 1619. god.

¹⁵⁷ Isto, sv. 54. fo 272. od 14. II 1620. god.

¹⁵⁸ Isto, 56—1b, sv. 5. fo 75v od 26. IX 1626. g.

¹⁵⁹ Isto, 56—1b, sv. 6 fo 1 od 11. VII 1628. god.

¹⁶⁰ Isto, 56—1, sv. 62. fo 215v od 10. VII 1660. g.

¹⁶¹ Isto, sv. 62. fo 259 od 31. VII 1662. g.

¹⁶² Isto, 56—4, sv. 3 fo 169 od 1666. god.

¹⁶³ Dr J. Luetić: Pomorci i jedrenjaci Republike Dubrovačke, str. 33.

tržište, što je pogodilo sve trgovačke mornarice (posebno Mletačke Republike) pa tako i dubrovačku, a i snažan potres koji je upravo u to vrijeme porušio Dubrovnik uništio je velika materijalna dobra što je imao svoj odrazaj i na pomorsko poslovanje.

Zabilježili smo još nekoliko putovanja i pomorskih nezgoda brodarar iz Omble u ovom razdoblju iz drugih izvora:¹⁶⁴ Ivan Hanza sa galijunom prevozi vunu iz Dubrovnika u Veneciju, zatim istim brodom kožu iz Dubrovnika za Anconu pa opet vunu iz Dubrovnika za Veneciju; Marko Florio sa galijunom prevozi žitarice iz Valone za Dubrovnik;¹⁶⁵ Marko I. Hanza prevozi galijunom kože iz Dubrovnika za Veneciju,¹⁶⁶ i slično, a 12. veljače 1652. g. prijavio je pomorsku nezgodu koju je imao sa vašelom »S. Maria di Rosario«;¹⁶⁷ pomorsku nezgodu svoje pedotine »San Antonio« prijavio je i Pasko Šimunov iz Mokošice;¹⁶⁸ nezgodu je pretrpio i galijun »San Giuseppe« vlasnika Petra Šilje, također iz Omble¹⁶⁹ što sve upućuje na zaključak da je i pored svih teškoća za pomorce iz Omble bilo posla i da su oni s uspjehom zakoračili u 18. stoljeće tokom koga je »dubrovački pomorski život zabilježio nekoliko depresija i oživljavanja«: u prvim decenijama je bez veće aktivnosti, ali od sredine stoljeća pa nadalje, sve do propasti Republike doživljava pun procvat. Posebno je ojačana vanjadranska plovidba pa se plovi i po Atlantskom oceanu i sudjeluje u međunarodnom prometu robe i putnika što je postalo još izrazitije kada je pri kraju stoljeća propala Mletačka Republika pa od tada dubrovačka zastava uveliko zamjenjuje mletačku. A svi ti događaji ostavili su vidan trag i u pomorstvu Rijeke dubrovačke o čemu svjedoče mnogi arhivski dokumenti, prije svega popisi brodskih posada (Ruoli de Bastimenti 56—9. knjige 1 do 18. HAD) koje smo za ovaj rad temeljito obradili i ustvrdili da je od 1744. do 1807. godine (koje razdoblje obuhvaćaju spomenuti popisi) 601 pomorac iz Omble plovio na dubrovačkim brodovima — u prvom redu onim iz Omble — u svim pomoračkim zvanjima od zapovjednika do »malog na brodu«.

Zapovjednika brodova (kapetana) iz Omble u spomenutom razdoblju bilo je trideset:

— kapetan Ivan Klešković, zapovjednik tartanele »Madonna del Rosario e San Domenico«; (20. VI 1745. 1 — str. 2)

— kapetan Ivan Mata Marković, zapovjednik tartanele »Madonna del Rosario e san Antonio«; (1745—1755. 1 — 71) (nalazimo ga kao zapovjednika nave »San Vicenzo« 4. I 1764. g., zatim kao zapovjednika kekije »Madonna del Rosario« 1. VIII 1779 — 5 — 30); kao zapovjednika pulake »Madonna Santissima delle Grazie e S. Biagio« 4. X 1797. — 12 — 14 te na pulaki »Madonna del Rosario« 6. III 1804. g. — 39 v)

— kapetan Tomo Antuna Kuničić, capitano della Bandiera na pinku »Madonna del Rosario, S. Biagio e S. Nicolò« (1755 — 1765 — 2 — 32 i 172). Nalazimo ga kao zapovjednika i na pulaki »S. Giovanni Battista e S. Vicenzo« 14. X 1768. g. — 3 — 88 v, u kome brodu ima šest karata udjela; zapovjednik je i na kekiji »S. Giovanni Battista« (2. IX 1781. — 5 — 122) te zapovjednik brika »Il Dispaccio« (15. V 1795 — 9 — 17).

— kapetan Vicko Bonfiolo (iz Omble?) zapovjednik je trabakule »S. Biagio e S. Antonio di Padova« (8. X 1759. — 2 — 86 v). Ima 14. karata udjela u

(Atti di Consiglio 1806)
Ruolo del Biologo nominato S. Biagio diretto da Pietro
Stefano Klovaj
Già della Band. Stefani Klovaj, da Omble.
San del Biologo Giuseppe Scudic, da P. Luogo
Marin. Michel Zagorčić, da P. Luogo
Giò. Klovaj, da P. Luogo
Padriano Sartarich, da P. Luogo
Stef. (Klavich), da P. Luogo
Antonio Cagari, da P. Luogo
proprio Luogov, da P. Luogo
Il Vasa che Pietro St. Scudic, da Omble porta
il nome del Romano.
del 1806 li, 30 luglio 1806)
Ruolo del Biologo nominato S. Nicolò diretto da
Stef. Stefano Klovaj.
Bandiera Band. Paolo Corjanich, da P. Luogo
Ruolo del Biologo Pietro Scudic, da P. Luogo
Marin. Francesco Scudic, da Omble
Mario Guicciardi, da Omble.
Nota del Maresciallo Giur. Scudic, dal Borgo

Faksimil popisa brodske posade pelliga »S. Biagio«; zapovjednik Stjepan Pehovac i sva posada su iz Omble. (HAD. Ruoli di Bastimenti, 56-9, sv. 14, f. 44v)

navi »S. Nicolò« (5. 8V 1761. — 2 — 128 v) i 14. karata udjela u kekiji »S. Annunziata« (7. X 1767. — 3 — 54 v), zatim 20. karata udjela u navi »Minerva« (3. XI 1767. — 3 — 61) te 4 karata udjela u kekiji »Madonna del Rosario« (18. VIII 1776 — 4 — 25 v).

— kapetan Luka Kuničić, zapovjednik pinka »Madonna dell Carmine, S. Antonio e S. Eufemia« (31. I 1761. — 2 — 121 v).

— kapetan Frano Flori zapovjednik je pinka »Madonna del Rosario«. (13. VI 1765. — 2 — 247 v).

— kapetan Antun Pava Saltarić, zapovjednik kekije »Gospa od Loreta«. (1. II 1779. — 5 — 6). Ima četiri i po karata udjela u ovom brodu. Na istom brodu nalazi se i 12. I 1783. i 1787. Zapovjednik je pulake »S. Antonio di Padova« (17. VIII 1796 — 10 — 29) zatim 1797. i 1803. (— 15 — 58). U ovom brodu ima pet karata udjela.

— kapetan Božo Šiša (Šišić?) zapovjednik kekije »Madonna delle Concesione«. Ima tri karata udjela u ovom brodu. (4. III 1781 — 5 — 97) i (9. III 1796. — 9 — 70).

— kapetan Frano Franceski, zapovjednik nave »America«. Ima dva karata udjela u ovom brodu. (13. V 1782. — 6 — 19). Nalazimo ga kao zapovjednika na istom brodu i 1758. i 1786. g.

— kapetan Miho Marka Francesci, zapovjednik brika »Lo speculatore«. (30. VII 1794. — 8 — 129). Zapovjednik je brigantina »Il Postiglione«. (12. V 1799. — 2 — 82).

— kapetan Tomo Saltarić, zapovjednik brigantina »Il Gaetano«. (12. X 1794. — 8 — 145). Na istom brodu zapovjednik je i 1799. g. (— 12 — 61 v) kao i 24. XI 1803. g. (— 16 — 24 v). Ima 12 i po karata udjela u ovom brodu.

¹⁶⁴ Građa za pomorsku povijest Dubrovnika. Knjiga 3, str. 85 i 88. godina 1644.

¹⁶⁵ Isto, str. 90. god. 1645.

¹⁶⁶ Isto, str. 90. god. 1646.

¹⁶⁷ Isto, str. 78. 12. II 1652. god.

¹⁶⁸ Isto, str. 79. 16. IV 1666. god.

¹⁶⁹ Isto, str. 79. 14. V 1678. god.

— kapetan Nikola Marinović, zapovjednik brigantina »Madonna del Rosario«. (20. V 1795. — 9 — 17 v). Ima pet karata udjela u ovom brodu.

— kapetan Mato Saltarić, zapovjednik nave »La Carolina«. (1796. X — 23). Na istom brodu zapovjednik je i 2. IX 1800. (13 — 57 v) te 24. IX 1801 (13 — 118 v). Zapovjednik je i na brigantinu »La Minerva«. (4. III 1802. — 15 — 6 v).

— kapetan Nikola Antuna Saltarić, zapovjednik brigantina »La Providenza Divina e S. Antonio di Padova«. (19. V 1797. — 11 — 43). Zapovjednik je i na brigantinu »Il Favorito«. (28. V 1801. — 13 — 94).

— kapetan Antun Đurović, zapovjednik brigantina »S. Giovanni Battista«. (9. X 1799. — 12 — 93 v).

— kapetan Marko Frana Francesci, zapovjednik pulake »L' amabile«. (30. XI 1799. — 12 — 101 v) i (23. II 1804. — 16 — 36).

— kapetan Marin Marka Knežević, zapovjednik kekije »Madonna delle Concegione«. (16. II 1800. — 13 — 9). U pulaki istog imena ima šest i jednu četvrtinu udjela. (4. I 1804. — 16 — 28).

— kapetan Stjepan Pehovac, zapovjednik peliga »L' Imacolata Concesione«. (26. II 1800. — 13 — 10 v). Zapovjednik je i na peligu »San Biagio«. (6. VI 1803. — 14 — 8 v) zatim 4. IX 1804. i 4. II 1806. — 14 — 40).

— kapetan Mato Žitković, zapovjednik kekije »Il Fortunata«. (5. IV 1800. — 13 — 33 v). Zapovjednik je i brigantina »San Giuseppe«. (14. VI 1803. — 15 — 63 v).

— kapetan Petar Ivana Marković, zapovjednik brigantina »San Biagio«. (11. XI 1801. — 13 — 73).

— kapetan Đorđo Bošković, zapovjednik nave »La Speranza«. (16. VIII 1801. — 13 — 112).

— kapetan Petar Bukjerić, zapovjednik peliga »San Biagio« (4. VIII 1801. — 14 — 1). i (10. IV 1802. — 15 — 14). Zapovjednik je i na peligu »Gospa od Loreta«. (12. V 1804. — 14 — 19)., zatim 6. V 1805. i 11. II 1806. — 14 — 49 v).

— kapetan Ivan Pehovac, zapovjednik braceri »Gospa od Rosaria«. (31. VIII 1805. — 14 — 36) te na braceri »N. Nicolò 19. VIII 1807. — 14 — 68).

— kapetan Antun Đurović, zapovjednik braceri »S. Nicolò«. (5. VII 1807. — 14 — 63).

— kapetan Luka Ban, zapovjednik braceri »Madonna del Rosario«. (17. XII 1807. — 14 — 81 v).

— kapetan Paulo Kuničić, zapovjednik nave »San Giovanni Battista«. (4. III 1802. — 15 — 6).

— kapetan Petar Ivana Marković, zapovjednik pulake »Madonna delle Grazie e S. Biagio«. (27. II 1803. — 15 — 50 v).

— kapetan Miho Anđela Francesci, zapovjednik trabakule »San Biagio«. (30. XII 1804. — 17 — 23 v).

— kapetan Baldo Pitarević, zapovjednik pulake »Madonna di Montenero«. (4. II 1806. — 18 — 18).

NOSTROMA je bilo trideset i tri:

Petar Bošković (1755—1765 — 2 — 32); Božo Bošković (1755 — 1765 — 2 — 150 v); Tomo Kuničić (1765 — 1775 — 3 — 51 v); Tomo Kusija (nović?) (1775 — 4 — 5); Marko Knežević (1775 — 4 — 31); Frano Francesci (1777 — 4 — 56); Tomo Saltarić (1779 — 5 — 6); Tomo Kunić (ić) (1779 — 5 — 13 v); Marin Zguković (1779 — 5 — 30); Antun Živković (1779 — 5 — 43); Luka Nosović (1780 — 5 — 84); Nikola Marković (1780 — 5 — 95 v); Luka Roseti (1782 — 6 — 19); Stjepan Knežević (1783 — 6 — 79); Antun Kuničić (1784 — 6 — 95 v); Antun Saltarić (1784 — 6 — 107); Vicko Knežević (1784 — 6 — 124); Antun Grgurević (1788 — 7 — 93); Stjepan Noseti (1791 — 8 — 2); Tomo Grgurević (1792 — 8 — 20); Ivan Saltarić (1793 — 8 — 76 v); Antun Grgurević (1793 — 8 — 117 v); Marko Komplita (1794 — 8 — 128); Paulo Škobelj (1794 — 8 — 145); Marko Butjerić (1797 — 10 — 42); Đorđo Bošković (1797 — 12 — 10); Stjepan Tehovac (1797 — 12 — 39); Nikola Šiša (1800 — 13 — 33 v); Nedjeljko Vianeli (1801 — 13 — 115); Paulo Kuničić (1801 — 13 — 118 v); Tomo Skarprlenda (1801 — 13 — 119); Tomo Kukić (1804 — 16 — 37); Tomo Čučić (1805 — 17 — 60 v).

PISARA je bilo osamnaest:

Ivan Marković (1784 — 6 — 115); Miho Francesci (1786 — 7 — 26 v); Antun Dobrosravić (1793 — 8 — 50); Marko Antuna Stanza (1793 — 8 — 78 v); Mato Saltarić (1794 — 8 — 92 v); Stjepan Nosetti (1794 —

Ad. 2. Aprile 1791
Ruolo del Brik no. 1100 il Speculatore
diritto da Capitan Michele Franeschi e Franceschi
Capitan Michele Franeschi Franceschi di Omble
Sciro Vincenzo Laratti della C. 1^a
Nero Stefano Hofeter di Omble
Nero Marco Butjerich di Luce pilot
Intimati al contras Giovanni Marcovid da D. della 10ª quadras
Capitan di Ordine Michele Loncarich da Breco
Publica concava
di nella parte
del Capitano Pietro Caligaja di Omble
prof. Nicolò 2^a
Capitan 1778, foto Luca Hofeter di Omble
di 17^a G. M. Michele Cristina della C. 10^a
di 1778, foto 6^a
1787
Proprietari di questo Brik
Mario Andronico Coratidua C. 2
Stefano Lhera Laratti uno C. 1
Stefano Hofeter Laratti uno C. 1
Marco Franceschi Laratti dieci C. 10
Vincenzo Torre Laratti cinque C. 5
Capitan Michele Franeschi Laratti cinque C. 5
C. 2 A
Ad 5. Aprile 1791
Il Capitan Michele di Franeschi Franceschi possed
di cede rinuncia e trasferisce tre de suoi nomi
cinque Caratti a Franeschi di Marco Franceschi
il suo nome di 1791

Ovo je kopija službene isprave (imenika) popisa članova brodske posade i popisa vlasnika trgovačkog jedrenjaka tipa brik imenom »Il Speculatore« koji je bio suvlasništvo i pod zapovjedništvom kap. Miha Frana FRANCESCHI iz Omble. Na tome trgovačkom brodu duge plovidbe koji je vijorio državnu zastavu Dubrovačke Republike bili su ukrncani: brodski gvardijan Ivan MARKOVIĆ iz Omble, te mornari Pero KACIGA i Luko NOSETTI, oba iz Omble. To je bio obiteljski (imali su nadpolovično vlasništvo toga broda) brod obitelji Franceschi iz Omble.

Taj dokument se nalazi u Historijskom arhivu u Dubrovniku: Ruoli dei Bastimenti Nazionali, 56-9, sv. 3, f. 2, od 2. prosinca 1791.

8 — 129); Marin Knežević (1795 — 9 — 15); Marko Dobrosravić (1795 — 9 — 17 v); Petar Bučerić (1797 — 10 — 10); Ivan Knežević (1796 — 10 — 49); Petar Marković (1797 — 11 — 17); Frano Hanza (1797 — 12 — 57); Baldo Saltarić (1799 — 12 — 77 v); Baldo Pitarević (1802 — 13 — 14 v); Marko Đivulinović (1803 — 16 — 21); Vlaho Zirigović (1804 — 16 — 36); Ivan Žitković (1804 — 17 — 1); Antun Saltarić (1805 — 17 — 31).

GVARDIJANA je bilo trideset i dva:

Petar Antuna Bošković (1761 — 2 — 135); Antun Grgurević (1761 — 2 — 173 v); Božo Bošković (1761 — 2 — 241); Antun Hanza (1775 — 1778 — 4 — 38); Tomo Živković (1777 — 4 — 61); Tomo Kuničić (1777 — 4 — 66); Petar Katić (1779 — 5 — 43); Mato Hanza (1779 — 5 — 85); Đorđe Bošković (1779 — 5 — 85); Ivan Katić (1784 — 6 — 94); Antun Kuničić (1785 — 6 — 133 v); Ivan Aglič (1787 — 7 — 74 v); Tomo Grgurević (1787 — 7 — 83 v); Tomo Skarprlenda (1789 — 7 — 119); Mato Saltarić (1790 — 7 — 159 v); Nedjeljko Vianeli (1790 — 7 — 175); Menigo Vianeli (1791 — 1795 — 8 — 1 v); Luka Butjerić (1793 — 8 — 76); Pero Butjerić (1794 — 8 — 93 v); Tomo Kjuskić (1795 — 1796 — 9 — 3); Marin Šilje (1797 — 10 — 13 v); Tomo Čupić (1797 — 10 — 36); Luka Bugerić (1797 — 11 — 26); Marin Francesci (1797 — 11 — 45 v); Nedjeljko Žitković (1797 — 12 — 6 v); Stjepo Kuničić (1799 — 12 — 91); Tomo Grgura Đurović (1800 — 13 — 9); Nikola Butjerić (1800 — 13 — 10 v); Marko Azalia (1800 — 13 — 48); Paulo Kuničić (1800 — 13 — 57 v); Ignacio Šišić (1800 — 13 — 68 v); Nikola Bače (1801 — 13 — 112 v).

EKONOMA (DISPENSATORE) bilo je trinaest:

Marko Šiša (1778 — 4 — 85); Ivan Jurović (1779 — 4 — 94); Tomo Živković (1780 — 5 — 60 v); Antun Grgurević (1781 — 5 — 97); Jakov Toma Kuničić (1781 — 5 — 122); Ivan Knežević (1781 — 5 — 125); Ivan Pučerić (1782 — 6 — 43); Tomo Tomašević (1785 — 1791 — 7 — 72 v); Mato Marković (1785 — 7 — 124); Pasko Peković (1790 — 7 — 155 v); Frano Skarpato (1792 — 8 — 21); Petar Milutinović (1797 — 11 — 26); Pasko Pehovac (1797 — 12 — 50).

BRODSKI MEŠTAR: Ivan Kuničić (1780 — 4 — 98).

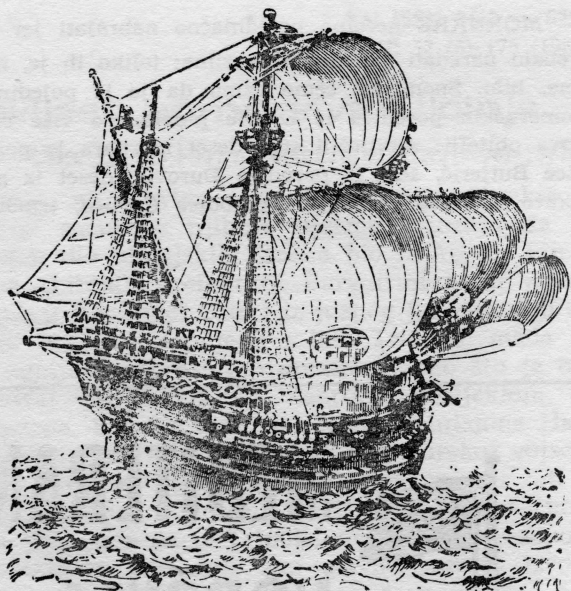
KALAFATI: Vico de Tores (1775 — 3 — 92 v); Luka de Tores (1778 — 4 — 84).

PILOTI: Ivan Marković (1795 — 9 — 50); Antun Hađija (1806 — 14 — 43 v).

KORMILARI: Petar Pehovac (1797 — 10 — 23); Ivan Šilje (1797 — 12 — 50); Ivan Jukić (1799 — 12 — 76 v); Ilija Stjepana Kuničić (1801 — 13 — 94).

MOMAK NA BRODU (CAMEROTTO): Lovro Krakar (1796 — 9 — 68).

KADET: Luca Maria Nicolò Gozze (nosto nobile) (21. XI 1804 — 17 — 22).

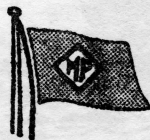

MALI NA BRODU (MUZZO): bilo ih je ukupno četrdesettri što rječito svjedoči kolika se briga vodila o regrutiranju mladih kadrova za pomoračka zvanja: Marin Đivov (1745 — 1755 — 1 — 2: isti i 81 v); Tomo Stjepanov (Tomaso di Stefano da Ombla) 1745 — 1 — 48 v); Tonko Marinov (1745 — 1 — 63); Stjepan Simov (1745 — 1 — 70 v); Antonio Stanca (1745 — 1 — 95 v); Luka Đorđev (1745 — 1 — 110 v); Nikola Labaš (1745 — 1 — 118); Marko Stanca (1745 — 1 — 164 v); Ivan Ivanov (1755 — 1765 — 2 — 10 v); Nikola Grgurević (1775 — 2 — 32); Luka Marinović (1755 — 2 — 43); Antun Dragojević (1775 — 2 — 29 v); Jakov Ziriković (1756 — 2 — 159); Miho Ivana Nikolin (1755 — 2 — 160); Nikola Matkov (1756 — 2 — 167 v); Vicko Muratović (1755 — 2 — 225); Luka Ban (1765—1775 — 3 — 9 v); Ivan Marinov (1765 — 3 — 16 v); Stjepan Pekorević (1765 — 3 — 25); Petar Kusija (nović?) (1765 — 3 — 37); Miho Vučetić (1765 — 3 — 44); Petar Dragov (1765 — 3 — 85); Tomo Grgurević (1780 — 4 — 98); Marin Knežević (1779 — 1785 — 5 — 23 v); Antun Skopo (1781 — 5 — 97 v); Petar Grja (1782 — 6 — 44 v); Antun Jozov (1784 — 6 — 93). Godine 1774. zabilježen je ovaj podatak: Luko Tonkov iz Rijeke dubrovačke star 18 godina, sklapa ugovor da će služiti »za maloga« na feluki za vrijeme od tri godine. Za prvu godinu primat će samo hranu i robu. Druge godine dobit će 20 dukata, a nakon isteka druge godine dobivat će plaću mornara. (Diversa de Foris 34/162. str. 204. 1744. g. HAD); Tomo Skarprlenda (1785 — 1791 — 7 — 60 v); Ivan Garko (1785 — 7 — 104 v); Đorđe Lukin (1791 — 1795 — 3 v); Ivan Lukov (1793 — 8 — 94); Stjepan Klunjarić (1797 — 10 — 24); Mato Marković (1799 — 12 — 59 v); Vlaho Skarprlenda (1799 — 12 — 65); Stjepan Majstorović — (1799 — 12 — 85); Marko Gulinović (1800 — 13 — 25); Tomo Marka Knežević (1801 — 13 — 117); Antun Zirigović (1804 — 17 — 2 v); Ivan Ban (1804 — 17 — 8); Stjepan Marković (1805 — 17 — 35); Mato Bakia (1806 — 18 — 28 v); Marin Kampanelli (1806 — 18 — 31 v) i Mato Labaš (1806 — 18 — 18).

MORNARE nećemo pojedinačno nabrajati jer bi trebalo naredati 421 ime i prezime: toliko ih je, naime, bilo. Spomenut ćemo samo da je iz pojedinih pomoračkih porodica iz Omble plovilo po više članova obitelji: zabilježili smo deset mornara iz porodice Butjerić, šest iz porodice Đurović, deset iz porodice Grgurević, četiri iz porodice Čurlica, trinaest

iz porodice Kuničić, jedanaest iz porodice Marković, šest iz porodice Žitković, šest iz porodice Šilje, šest iz porodice Uskoković, četiri iz porodice Francesci, šest iz porodice Rusić, šest iz porodice Saltarić, devet iz obitelji Pehovac, i tako redom, da spomenemo samo poznatije pomoračke obitelji.

(Kraj u idućem broju)

MEDITERANSKA PLOVIDBA KORČULA

DIREKCIJA — KORČULA

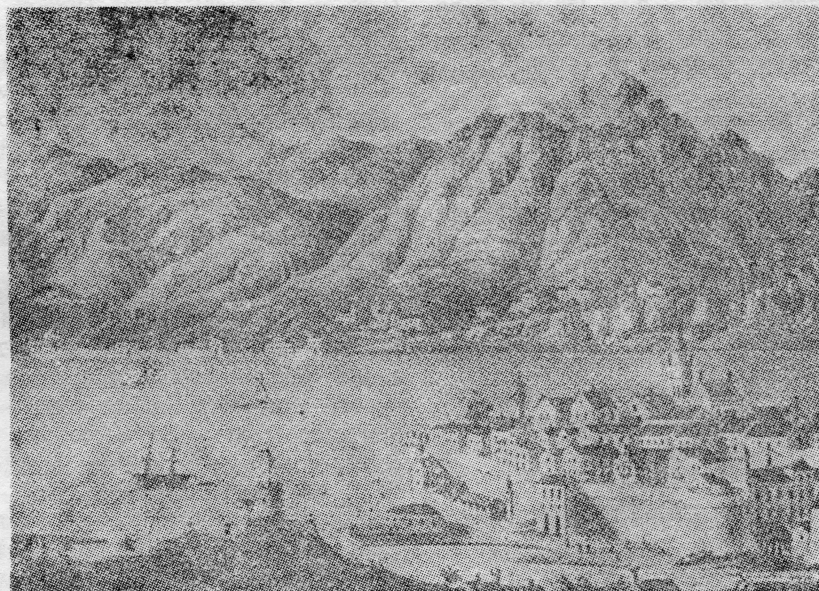
Telegram: Mediteranska Korčula
Telex: 27528 YU MEDKOR
Telefoni: centrala 81-154-7 (4 linije)

**RASPOLAŽE SPECIJALNIM BRODOVIMA HLADNJAČAMA ZA PREVOZ LAKO
POKVARLJIVIH TERETA PO SVIM MORIMA SVIJETA,**

**ODRŽAVA REDOVITU LINIJU JADRAN — SJEVERNA I ZAPADNA AFRIKA,
ŠPANJOLSKA I KANARSKI OTOCI,**

SUVREMENIM TRAJEKTOM ODRŽAVA VEZU KORČULA — KOPNO,

VRŠI USLUGE PRIJEVOZA PITKE VODE.

Litografija Korčule, B. Linassi (XIX st.)